ستوري مجله دريیمه ګڼه
۲۰۰۸ ع کال

Stori Magazine first year, Third Issue! April-May 2008

STORI ستوري

خپلواکه، کولتوري او ادبي خپرونه

لومړی کال، دریمه ګڼه، ثور_جوزا ۱۳۸۷ل/اپریل_می- ۲۰۰۸م کال

د امتیاز خاوند

د خاص کونړ ادبي او کلتوري ټولنه

مسوول مدیر

عرفان الله کوټوال /0772931465

مرستیال

هدایت الله حیات /0774322484

کتنپلاوی

بصیر بیدار ستوری، محمد داود صدیقي، عصمت الله ملنګ، فضل الهادي عاصم، میر سلام مجاور، ګلرنګ کوچوان

سلار کاره ډله

مرستیال څېړونکی وجیه الله شپون، عبدالقیوم زاهد مشواڼی، شفیع الله تاند

همکار غړي

رحیم الله خان، داود شاه داود، صادق فقیر، رضوان الله شپون

کلنۍ ګډونبیه

افغانستان کې: ۲۰۰ افغانۍ

پاکستان کې: ۲۵۰۰ کلداري

په نورو هېوادونو کې: ۵۰ امریکايي ډالره

د یوې ګڼې بیه:

افغانستان کې ۲۵ افغانۍ

پاکستان کې ۳۰ کلداري

"ستوري" ستاسو خپرونه ده، ستاسې لیکنې، نیوکې او وړاندیزونه په ورین تندي منې

فهرست

سرلیک	مخ
سرلیکنه	۱
اسلام زموږ نه څه غواړي؟	۳
باچا خان ستر لارښود	۷
ښاپېرۍ	۱۱
انټرنېټ او د کتاب ارزښت	۱۶
بیا هم د یوې مړې ډوډۍ سوال	۱۹
شاداب د ژوندانه شاعر	۲۳
ترخه خاطره	۲۶
کونړ د تاریخ په اوږدو کې	۲۹
د کونړ سیند تاریخي پس منظر	۳۲
د ستورو قافلې	۳۷
په کونړ کې د کونړ سیند مشاعره	۳۹
د ستورو کاروان	۴۱
ځوانان او مخدره مواد	۴۷
د خاص کونړ په ولسوالۍ کې	۵۰
مرکه	۵۲
په المان کې کونړ سیند	۵۴
په خلیج کې ادبي هلو ځلو ته کتنه	۵۷

خبرتیا:

ستاسې ژبه، زموږ غوږ د لیکونو او ځوابونو لړۍ هر څوک کولای شي چې په دې لړۍ کې خپل وړاندیزونه، نیوکې، مشورې او پوښتنې راواستوي، چې ځواب به یې په ورین تندي ترلاسه کوي. دا خپرونه د ستورې مجلې له خوا ستاسې د دیني او اجتماعي مسایلو حل ته ځانګړې شوې ده، چې په راتلونکیو ګڼو کې به یې ځوابونه ترلاسه کړئ.

سرلیکنه

ځیني کلتوري توکي د بدلون په لور

د هر نوي سبا په راختلو یوه نوې اندېښنه زېږېږي.

د پښتنو دسیمو او د ژوندانه دچارو لرغوني کلتوري توکي د پخوا په پرتله ورو ورو خپل رنګ بدلوي، چې دغه اوښتون به زموږ کلتور زیانمن او هم به مو قبیلوي، سمتي او فرهنګي هویت د پښو ځنې لاندې راولي لکه: دقبیلوي جوړښت لرغوني دودونه، لباسونه او د ژوندانه نورې چارې.

لې پخوا به دپښتنو د واده کولو دستور او رواج داسې و، چې د ناوې په راوستلو به څو ورځې د شاهو د کورني په حجره او دېره کې د لرې لرې راغلې مېلمانه، خپل او خپلوان او همدا شان یاران او دوستان په مرکو، جرګو او حتی په ځانګړیو لوبو مشغول وو، فولکلوریکي کیسې به اورول کېدې، نقلونه به ویل کېدل او همدا شان به د لرغوني موسیقي الاتو پر مټ ساعت تېري کېده.

اوس اوس ددغه ټولو ادبي ارزښتونو ځای د (CD) سي ډي، ډي وي ډي DVD او وي سي ار VCR نیولی دی، چې په دې سره زموږ د وګړیو د شفاهي ادب او فولکلوریک ادب برخې له منځه تللو په لاره پل ایښی دي، چې پایله یې د شفاهي او فولکلوریک ادب د انتقال قوه د منځه تلل دي.

ددغه انځوریزو ماشینونو بده اغېزه دا ده، چې د وګړیو یواځې د لیدلو حس پکې مصروف وي او بس. نقلونه، کیسې، متلونه او فکاهي وړیکې نه ځایېږي، بلکې هر وخت چې دغه انځوریزه ننداره پای ته ورسېږي، بس هر څوک خپله مخه کوي.

د انځوریزو ساعت تېریو بله بده اغېزه زموږ پر کلتوري ارزښت (لباس) هم پرېوزي، چې زموږ راتلونکی کول د یوه بېګانه کلتوري لباس پر خوا هڅوي.

همدغه راز نور په لسګونو کلتوري برخې دي، چې د ځینې عواملو له امله په بله خوا روان دي.

اصلي موخه د خپل کلتور له ساتلو څخه د خپل هویت او شناخت ساتل دي، چې مونږه به بیا یوه یا څو پېړۍ وروسته وګړي څنګه پېژني، چې پښتانه یعنې څوک؟

د کلتور سرېېژه مو لا د ژبې په کاله نورې ژبې راګډې شوي دي او هره یوه غواړي، چې له پښتو سره په یو نه یو ډول ځان شریک کړي او ددې ژبې د ویناوالو په خولو کې ځانله ځای جوړ کړي او د پښتنو په ژبه راڅګندې شي. د پښتو په ویناوالو کې داسې وګړي د ګوتو په شمار دي، چې د خپلې ژبې په ګرامري بنسټونو برلاسي دي.

نړدې زیاتو کلتوري توکو تجارتي بڼه غوره کړې ده او د شناخت او هویت سوال له پامه غورځېدلی دی، چې په دې سره یواځې یو څو کسانو ته د ذمه وارانو په سترګه کتل کېږي، چې په دې سبب تراوسه پورې لا پښتانه څوک د حق خاوندان نه ګڼي او د ټولو شرعي او وضعي حقوقو څخه یې بې برخې پرایښي دي، نو که په شریکه ددې موخې لپاره چې د پښتنو کلتور ته په درنه سترګه وکتل شي، د تعلیم متوازن حق ورکړل شي، د خپل کاله واک ورکړل شي او په عنعناتو یې بې ځایه تېری ونه شي، کار وشي ښایي چې خپل هویت په نړۍ او سیمه کې ثابت وساتي.

د یوه سوکاله، خپلو که او پرمختللي افغانستان په هیله

اداره

قاري منیر احمد تسل

اسلام زموږ نه څه غواړي؟

لکه څنګه چې د هرې برنامې او هرې مبارزې تر شا یو راز پروت وي، چې ځانګړې مرامونه او ځانګړی هدف لري، نو همدا ډول زموږ اسماني دین او د هغه احاکم ځانله ځانګړنې او غوښتنې لري. یواځنی هدف د اسلام د دین، د نړۍ د بقا نقطه ده او په نړۍ کې د نظام د برهم کېدو د مخنیوي یواځینۍ نسخه ده.

د بشریت د ستر لارښود حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وینا ده، چې: په ځمکه باندې قیامت نه راځي، ترڅو چې د الله ج والا خلک پکې وي. مطلب دا چې له الهي ارشاداتو سره سم د الله ج نیکان بنده ګان هغه څوک دي، چې د الله ج او د هغه د رسول ص تابعداري وکړي. نو معلومه خبره ده، چې اسلام د الله ج او د هغه د پیغمبر د تابعدارۍ دین دی. همدارنګه الله ج فرمایي: ربما یودالذین کفرو لو کانو مسلمین. سورت حجر، ۲ ایت.

ژباړه: ډېر ځله به ارمان وکړي هغه کسان چې کافران دي د قیامت په ورځ، چې کاشکې چې مونږه مسلمانان وی او کاشکې چې مونږه اسلام قبول کړی وای.

نو عزتمندو دا دومره بهترین دین دی، چې کافر به هم ددې ارمان کوي. له دې امله حضرت عمر رض فرمایي: (انما ینقض الاسلام عروة، عروة من لم یزق مرارة الجاهلیة).

ژباړه: یقیناً اسلام هغه خلک کړی په کړی ختموي چا چې د جاهلیت زمانه نه ده موندلې، یعنې مطلب دا چې د دین اسلام قدر د هغه چا سره دی، چې هغې باندې د جاهلیت زمانه تېره شوې وي لکه صحابه کرام، چې هغو سره د اسلام د دین ډېر قدر و.

د اسلام دین دومره بهترین دین دی، چې یو مسلمان ته یې څومره عزت ورکړی دی؟ حدیث شریف کې راځي، د الله ج په نزد یو مسلمان له ټولو کافرانو غوره دی. همدا شان یو بل حدیث کې راځي، چې یو مسلمان به د کافر په بدل کې نشي وژلی او بل حدیث کې راځي، چې الله ج مومن او کافر دواړه په اور کې نه جمع کوي، نو زما عزتمندو دا دومره عزت، چې الله تعالی مسلمان ته ورکړی، دا یې یواځې او یواځې د اسلام له امله ورکړی دی.

عزت صرف د الله تعالی په دین کې دی،

عزت په مرتبه کې نشته، عزت په مال کې نشته، عزت په طاقت کې نشته دی، که چېرته عزت په مرتبه او عهده کې وای، نو فرعون ته به الله تعالی عزت ورکړی وی. که عزت په طاقت کې وی، نو ابرهه به الله تعالی عزت ورکړی وای، که عزت په مال کې وی، نو قارون ته به الله تعالی عزت ورکړی وی او که عزت په کاروبار او تجارتونو کې وای، نو الله تعالی به ابو طالب ته عزت ورکړی وی، عزت یوازې د الله تعالی په دین کې دی او بس.

په دې بنسټ اسلام د دین څه غوښتې دي، چې ښايي د هر مسلمان له خوا پر ځای شي. اسلام چې دی دا هسې یوه ټاپه نه ده، چې پر ځان یې ولګوې او بیا وایې، چې زه مسلمان یم، بلکې اسلام د ځه اعمالو او عقایدو نوم دی، نو چې دغه اعمال او عقاید پر چا کې وي، نو هغه بیا مسلمان دی. په یوه حدیث شریف کې راځي. رسول الله ص فرمايي: (ژباړه: اسلام چې کله پیدا شو اول، نو نااشنا و، خلک ورسره بلد نه وو او زر ده چې اسلام به داسې شي لکه څنګه چې اول پیدا شوی و.)

مطلب دا دی، چې اسلام اول پیل شو، خلک د الله تعالی په بندګۍ نه پوهېدل، چې د الله تعالی بندګي څنګه وکړو او چا چې به د الله تعالی بندګي کوله، خلکو به هغه پورې خنداګانې کولې، نو اخر کې به اسلام دغه شان شي لکه څنګه چې لومړی و. نو اوس چې څوک د اسلام په دین عمل کوي او د اسلام د دین احکامات پر ځان عملي کوي، نو خلک ورپورې خاندي او ډول ډول تهمتونه ورپورې لګوي.

اسلام د اعمالو او عقایدو نوم دی، دا پر ځان عملي کول غواړي، له دې امله نه کله چې د یهودیانو او مسلمانانو اختلاف په مدینه کې راغی، نو یهودیانو ویلې موږ به جنت ته ځو، ځکه چې موږ د پیغمبرانو اولاد یو او مسلمانانو ویل موږ به جنت ته ځو، چې الله تعالی ایاتونه نازل کړل: لَّيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلاَ أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ مَن يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلاَ يَجِدْ لَهُ مِن دُونِ اللّهِ وَلِيًّا وَلاَ نَصِيرًا {۱۲۳} مَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتَ مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُوْلَـئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ نَقِيرًا. الاية

د ژباړې مفهوم او مقصد یې دا دی، چې جنت صرف په ارزوګانو نه حاصلېږي، بلکې جنت ته داخلېدل دا په نیکو اعمالو باندې کېږي، چې هغه ایمان دی او عمل صالح دی. په دعوه کولو باندې جنت ته داخلېدل نشي کېدای.

نو د اسلام دین یو بهترین دین دی او کافران به د قیامت په ورځ ارمان کوي، چې کاشکې موږ مسلمانان وی، نو د اسلام لومړنی غوښتنه زموږ او تاسو نه دا ده، چې د اخرت لپاره تیاری وکړو. لقمان حکیم خپل زوی ته فرمايي، چې د دنیا لپاره دومره عمل کوه، څومره چې ته دنیا کې اوسېږې او د اخرت لپاره عمل وکړه، چې څومره هلته اوسېږې. اوس موږ او تاسو د اخرت لپاره عمل نه کوو، هغه وجه دا ده، چې زموږ او ستاسې یقین او ایمان نه دی قوي شوی، ځکه الله تعالی فرمايي: إِنَّ هَؤُلَاء يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا.

ژباړه: یقیناً دا خلک محبت کوي له دنیا سره، چې زر ختمېدونکې او شاته یې غورځولې. هغه درنه ورځ نو دنیا ته الله تعالی عاجلة ویلې. عاجلة د عجلت نه دی، یعنې زر ختمېدونکی او د قیامت ورځ ته الله (ثقيلاً) ویلې، یعنې درنه ورځ، چې هغه موږ او تاسې شاته غورځولې ده او بل ځای کې الله ج فرمايي: (ثقلت فی السموات والارض) یعنې د قیامت ورځ په ځمکه او اسمان باندې هم درنه ده.

الله ج په قران کریم کې د هغه چا عیب ویلی دی، چې ددې ورځې نه غفلت کوي. الله تعالی د مخکې نه خبر ورکړی دی، چې د خلکو بهانه ختمه شي. په دې ورځ به انشقاق او انفطار کېږي، یعنې سپوږمی به وچوي او توکړې، توکړې به شي، یوم الحشرة ورته الله تعالی ویلې ده، یعنې د افسوس ورځ ده. الله تعالی فرمايي: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

ژباړه: ای عامو خلکو! له خپل رب څخه ووېرېږئ، یقیناً جړقېدل د قیامت د ورځې دا ډېر عظیم شی دی.

دا ایت، چې کله په غزوة بنو مصطلق کې نازل شو، نو رسول الله ص ولوستلو، نو ټولو صحابه کرامو په دغه شپه وژړل او شپه یې په ژړا تېره کړه.

الله ج بیا فرمايي: اقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ

ژباړه: الله ج وايي: د قیامت ورځ ډېره رانژدې شوې ده، په دغه ورځ به کولاو پاتې شي سترګې د هغه کسانو، چې کافران دي او وايي به افسوس دی موږه خپله زنده ګۍ په غفلت کې تېره کړه او موږه ظالمان یو، ظالم دې ته وايي، چې حق ورته بیان شي او مخ ترېنه واړوي.

د اسلام بله غوښتنه دا ده، چې هر وخت د الله تعالی حکم ته متوجه کېدل ضروري دي، ځکه چې د منافقینو طریقه دا ده، چې کله یې د اسلام په دین کې دنیاوي ګټه نه وي، نو بیا پرې عمل نه کوي او چې کله یې د اسلام په دین کې دنیاوي ګټه وي، بیا پرې عمل کوي. الله تعالی فرمايي: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ ادْخُلُواْ فِي السِّلْمِ كَآفَّةً

ژباړه: ای ایمان والاو! په اسلام کې پوره داخل شئ. په دې ایت کریمه باندې صحابه کرامو عمل کړی و، ځکه چې صحابه کرام د دین په هره شعبه کې متحکي وو. که د جهاد خبره به راغله، دوی به لومړی صف کې وو او که د دعوت کار به و، نو هم دوی به په لومړي صف کې وو. همدغه ډول په هره شعبه کې یې کار کړی دی او د الله تعالی هر حکم یې پخپل ځان او خپل رعیت عملي کړی دی.

په یوه حدیث کې راځي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم د یوه صحابي په لاس د سرو زرو ګوتمه ولیده، نو نبي کریم صلی الله علیه وسلم د هغه صحابي نه هغه ګوتمه راوویستله او ګوزار یې کړه، نو نبي ص روان شو. نورو اصحابو دغه صحابي ته وویل، چې دغه ګوتمه راواخله، زنانه و ته به یې

ورکړې او یا به ترېنه بله فایده واخلې. صحابي وویل: قسم په الله تعالی دا ګوتمه زه نه رااخلم، ځکه چې دا د الله رسول ارتولې ده.

نو ګرانو لوستونکیو! که موږ او تاسې په دې خبره باندې سوچ وکړو، چې د اسلام دین له موږ څخه کومې غوښتنې کړې دي، نو هغه غوښتنې موږه پوره نکړې. لومړی دا چې د اخرت لپاره تیاری نشته دی او بل دا چې د اسلام احکام موږه او تاسې نه پر خپل ځان او نه په خپل اولاد تطبیق کړي دي. لکه څنګه چې پیغمبر ص فرمايي: (الا كلكم راع و كلكم مسول عن رعيته) یعنې تاسې ټول شپونکیان یاست او د هر شپونکي نه د ګډو بزو تپوس کېږي. مطلب دا چې د کور هر مشر مسؤل دی، چې ددې نه به د خپل ما تحت تپوس کېږي.

موږ او تاسو ته ښايي، چې خپل اولاد او زنانه د اسلام هر حکم ته تیار کړو او د اسلام خلاف کارونو څخه یې منع کړو. په یوه حدیث کې راځي، چې عبدالله بن عمر وویل رسول الله صلی علیه وسلم ویلي دي، چې زنانه جومات ته لمانځه لپاره تللی شي، نو د عبدالله زوی بلال وویل: زنانه به جومات ته نه ځي، نو عبدالله ورته وویل زه درته د رسول الله خبره کوم او ته خپله خبره کوې، نو عبدالله رض ورته وویل، چې قسم په الله زه به له تا سره خبرې ونکړم. نو تر مرګه پورې یې له خپل زوی سره خبرې ونکړې، نو د اولاد داسې تربیت پکار دی. حال دا چې زموږ او ستاسې اولادونه او زنانه د اسلام هر حکم ماتوي، خو موږ او تاسې ورته په دې هکله هېڅ وعظ نه کوو. د بېلګې په توګه د زنانه و اخلاق، د زنانه و لباس، چې د اسلام څومره خلاف دی، همدا ډول زموږ او ستاسې اولادونه د اسلام څومره خلاف دي، د ځوانانو اخلاق، لباس او نورې دیني غوښتنې څومره خرابې او ماتې شوې دي؟ حالانکه یو پلار هم له خپل زوی سره د دین له امله خپل تعلقات نه دي پرې کړي او که د دنیا له امله کوم زوی د خپل پلار نافرماني وکړي، نو فوري خپل زوی (عاق) کوي.

عزتمندو! لکه څنګه چې مخکې وویل شول د اسلام دین یو بهترین دین دی، چې د انسان عزت پکې معلوم دی او قدر هم، خو که چېرته زموږ د مسلمانانو دغه حال وي، نو بیا ګرانو لوستونکیو دا به څومره افسوس وي، چې بیا د قیامت په ورځ دغه کافرو ته خړ سترګي یو؟ نو په همدې بنیاد مې تاسې ته د اسلام د دین د اهدافو او غوښتنو لنډه یادونه وکړه، اوس که چېرته موږ د اسلام دغه غوښتنې پوره کړې، نو زموږ ټولنه به یوه صحیح ټولنه شي، له دې څخه به بې دیني، فحاشي له منځه ولاړ شي او امن و امنیت به قایم شي، نو تر ټولو لومړی دې الله تعالی ماته او بیا ټولو لوستونکیو ته توفیق ورکړي، چې د اسلام دغه غوښتنې پوره کړو او د اسلام د سپېڅلي دین احکام پخپل ځان او هم پخپل رعیت باندې پلي کړو.

***

لیکوال: میا افتخار حسین
ژباړن: جمشید ندیم نیازی

باچا خان، یو ستر لارښود

۲۰ شلمه جنوري د ستر لارښود او د خدايي خدمتګار، د تحریک باني او د ازادۍ د جنګ مجاهد خان عبدالغفار خان بابا د مړینې ورځ ده. دا یو حقیقت دی، چې د پښتونخوا خاورې یوه داسې ستره ستره زېږولې ده، چې هغه یو درویش هم و او یو دانا هم. څوک چې دنیا د باچا خان په نامه پېژني، چا چې له خپلې خاورې سره له خپله ځانه زیاته مینه کړې ده او ددې په بدل کې یې ټول عمر تکلیفونه برداشت کړي دي. که چېرته هغه غوښتی وی، نو هغه به ټول عمر عیش عشرت، مزې چړچې او دسکون ژوند تېر کړی وی، ولې چې هغه د یوه جاګیردار په کورنۍ کې سترګې غړولې وې، خو هغه ددې سیمې او قوم لپاره خپله جاګیرداره طبقه پرېښوده او له هغو خلکو سره ملګری شو، چاته چې دوه وخته ډوډۍ هم نه رسېده.

خدای بخښلي باچا خان په کلونو کلونو د سامراجي طاقتونو په ضد خپلو مبارزو ته دوام ورکړی او په تېره تېره مظلومه طبقه او پښتانه یې هر ډول حالاتو ته چمتو کول. انګرېزانو غوښتل، چې باچا خان په څه ناڅه ډول په لالچ کې راولي او له خپل تحریک څخه یې لاس په سر کړي، خو هر کله چې پرنګیان په دې هڅو کې ماتې وخوړه، نو هغوی د ارواښاد باچا خان د بدنامولو هڅې پیل کړې او هغه یې په مختلفو طریقو تنګاوه. باچا خان د حکومت په دې طرز عمل ډېر حېرانه شو او حکومت ته یې په ښکاره وویل، چې زه هغه کار کوم کوم کار چې حکومت له کول پکار دي. ددې پر ځای چې حکومت زما مرسته ملګرتیا او ملاتړ وکړي، ماته په لاره کې خنډونه اچوي او ما له دې نیک او فعال کار څخه منع کوي. هر کله چې پرنګیانو ته معلومه شوه، چې باچا خان له خپلې خبرې نه اوړي، نو هغوی باچا خان باندې زور، ظلم او تشدد شروع کړو.

ارواښاد باچا خان لومړنی زده کړه په خپل کور کې وکړه او وروسته یې په میونسپل بورډ سکول پېښور او مشن هایي سکول کې خپل تعلیم جاري وساته. باچا خان پر ۱۹۲۱ کال د خپلې ټولنې د اصلاح

تحریک پیل کړ. دده خپل نظر دا و، چې د خپل قوم اصلاح وکړي، دوی د تعلیم په گانه ښاپسته کړي، په دغه تسلسل کې یې د خپلو

ورورلي، خلوص او یووالي جذبه به په خپل قوم کې راپیداروو او خپل هېواد به د پېرنگي له غلامۍ نه ازادوو. خپل دې مقصد ته د دوام ورکولو

نوېدې دوستانو په مرسته او ملگرتیا د اصلاح الافاغنه په نامه د یوې ټولنې بنسټ کېښودو. د ۱۹۲۹م کال د دسمبر په لومړۍ نېټه باچا خان له خپلو ملگرو سره په اتمانزو کې د (افغان یوتهـ لیگ) په نامه یو تنظیم جوړ کړو، خو په افغان یوتهـ لیگ کې صرف تعلیمیافته خلک شاملېدای شول. ددې لپاره ضروري شوه، چې باقاعده د رضاکارو د بهرتي کولو بندوبست وشي، نو مجبوراً د یوه داسې تنظیم بنیاد کېښودل شو او ورسره دا فیصله وشوه، چې کوم سړي تعلیمیافته وي او که بې تعلیمه وي، یعنې هر قسمه بنده په دې تنظیم کې شاملېدای شي. له ډېر ژور سوچ او غور نه پس ددې غورځنگ نوم (خدايي خدمتگار تحریک) کېښودل شو.

د خدايي خدمتگار په موخو او مقاصدو کې غټې خبرې دا وې، چې موږ د بني نوع انسان خدمت ته ملا تړو، له هیڅ ډول قرباني به ډډه نه کوو. د محبت، همدردي، په دوران کې خدای بخښلي باچا خان پوره دېرش کاله په جېل کې تېر کړل او اته کاله جلا وطن و.

د پاکستان له جوړېدو وروسته د غلا غلطۍ، ټولنیزې ناانصافۍ، د زور ظلم د ختمولو او دیوې ښې ټولنې د جوړولو په خاطر باچا خان خپلې هلې ځلې جاري وساتلې او هم په دغه اساس د پرنگي حکومت له ختمېدو نه وروسته هم هغه ته د زندان ژوند په برخه پاتې شو. د ۱۹۴۴م کال په ټولټاکنو کې باچا خان د هندوستان د مرکزي دستور ساز اسمبلۍ غړی وټاکل شو. هر کله چې د پاکستان له جوړېدو نه وروسته په ۱۹۴۷م کال هم هغه د پاکستان دستور ساز اسمبلۍ غړی غوره کړی شوی و، د ۱۹۵٦م کال د جون په پینځلسمه نېټه باچا خان په ملک دښمنه سرگرمیانو کې د ککړېدو په تور یو ځل بیا د درې کالو لپاره جېل ته ولېږل شو، خو ۲ کاله وروسته خوشې کړای شو. پر ۱۹۵۵م کال (ون

یونټ) وجود کې راغلو، نو ددې په ضد هم خدايي خدمتگار احتجاجي هلې ځلې پیل کړې او د ۱۹۵٦م کال د جون په ۱٦نېټه باچا خان بیا ونیولی شو.

د ۱۹۵٦م کال د جولايي په لسمه نېټه صوبايي حکومت خدايي خدمتگار تنظیم غېر قانوني وگرځولو، بیا په ۱۹۵۷ کې باچا خان له خپلو ملگریو سره پرېښودی شو. په ۱۹۵۸م کال باچا خان (ون یونټ) په ضد خپل دریغ لا پسې مضبوط کړ، خو هلته ایوب خان په ملک کې مارشل لا ولگوله او باچا خان یو ځل بیا گرفتار کړای شو. څه موده پس په ۱۹۵۹م کال د صحت د خرابۍ له امله هغه پرېښودی شو، خو په ۱۹٦۱م کال هغه یو ځل بیا له تورو تمبو شاته واچول شو او درې کاله په جېل کې تېرولو نه وروسته د ۱۹٦۴م کال د جنورۍ په ۲۳مه نېټه د صحت د خرابۍ له امله له جېل څخه خوشې کړای شو.

د ۱۹٦۹م کال د نومبر په پینځلسمه نېټه باچا خان ته جواهر لعل نهرو ایوارډ ورکړی شو. هغه بیا د ۱۹۷۰م کال د فبرورۍ په میاشت کې افغانستان ته لاړو او تر اته کلنۍ جلاوطنۍ وروسته پر ۱۹۷۲م کال بېرته پاکستان ته راغی. دلته د هغه ډېر تود هرکلی وشو. پر ۱۹۷۳م کال باچا خان یو ځل بیا بندي کړای شو او په بلوچستان کې د نېشنل پارټۍ منتخب حکومت له مېنځه یوړل شو. په ۱۹۷۴م کال باچا خان په خپل کلي کې نظر بند کړای شو، په دې دوران کې باچا خان پاکستان ته راتلل، خپله غلطي تسلیم کړه. کله چې د ۱۹۷۵م کال د اپریل په دیارلسمه نېټه باچا خان په تورخم پر لار افغانستان ته تلو، هغه له سرحدي پولې څخه یو ځل بیا گرفتار کړای شو او په جېل کې له ۱ کال تېرولو وروسته بیا له بند څخه خوشې کړای شو.

له پرلپسې قېدونو او هلوځلو امله د بابا صحت ډېر خراب شو او هغوی ته د ارام ضرورت پیدا شو او هم په دغه سلسله کې د ارام په غرض هغه یو ځل بیا افغانستان ته لاړ. په دغه دوران کې هغه دوه ځله هندوستان ته لاړ او پر ۱۹۸۰م کال کې یې د درملنې په غرض دوه میاشتې په روس کې تېرې کړې. پر ۱۹۸۱م کال یو ځل بیا د درملنې لپاره هندوستان ته لاړ او پر ۱۹۸۲م کال په جنورۍ کې واپس افغانستان ته راغی. دا د ضیاءالحق د مارشل لا زمانه وه.

باچا خان خپل تحریک ته دوام ورکړ او له عوامو سره یې رابطه مهم بیا پیل کړ، خو جنرال ضیاءالحق دې ته پرېښنبود او په کور کې یې نظربند کړ او په دې ورځو کې د هغوی صحت په ورځ په ورځ خرابېده. د بابا د پښې د هډوکي د ماتېدو له امله په سخت درد اخته و او ددې د درملنې لپاره بابا په ۱۹۸۴م کال چکوسلواکیه ته لاړ. د ژوند په پای کې هغوی د کالاباغ ډیم د جوړېدو په هکله خپل منظم جدوجهد پیل کړ او د صحت د خرابۍ او د دواړو پښو له معذورۍ سره سره یې په (ویل چئیر) کې یوه تفصیلي دوره وکړه. د خپلې صوبې نه علاوه

یې د میانوالي او اټک دوره هم وکړه.

په دغو دورو کې له باچا خان سره غازي خان کاکا، محمد کاکا، ډهیران شاه کاکا او میا افتخار حسین هم موجود وو. د ۱۹۸۸م کال د جنورۍ په شلمه نېټه باچا خان د تل لپاره سترگې پټې کړې. دده د مرگ خبر په ټوله نړۍ کې یوه هنگامه خوره کړه او دا خبر په ډېر غم، درد او خپگان دنیا برداشت کړو. باچا خان د ټولو پښتنو لارښود و، د آزادۍ ستر قهرمان و، د امن یو مثالي نمونه وه. د هغوی په مرگ ټوله مظلومه طبقه او په ځانگړې توگه پښتون قوم یتیم شو او دنیا له خپل یوه بې غرضه خدايي خدمتگار، غمخور او مینه ناک ستر لارښود څخه محرومه شوه.

د باچا خان وصیت دا و، چې زه انسان یم، یوه ورځ خو به ارومرو مرم، مرگ حق دی، خو د مرگ نه وروسته ما د پښتنو په ملک (افغانستان) کې خاورو ته وسپارئ. د هغوی د وصیت مطابق هم دغسې وشول او هغه افغانستان کې خاورو ته وسپارل شو.

د هغوی په ښخېدو کې هم د پښتنو د یووالي راز پټ و. باچا خان د خپل مرگ په ذریعه قوم ته دا پیغام ورکړ، باچا خان چې په خپل ژوند کومه فلسفه خوروله، هغه د انصاف، زورزیاتي د نه کولو یا عدم تشدد فلسفه وه. څومره ضرورت، چې د هغوی د فلسفې نن دی، شاید دومره ضرورت پرون نه و. دا هغه موقع ده، چې موږ د باچا خان د عدم تشدد په فلسفه باندې عمل وکړو، دنیا نه د امن زانگو جوړه کړو. نن د عدم تشدد یا د بشري حقونو د علمبردارانو او دنیا ته د امن پیغام رسونکي باید په گرده نړۍ په دې خبره زور واچوي، چې جنگونه د حل لاره نه ده او له جنگونو څخه دې په هر صورت ډډه وشي او ټولې کشالې دې د امن له لارې حل کړای شي او غربت ځپلی انسانیت دې نور د تباهۍ او بربادۍ کندې ته له غورځېدو نه بچ کړای شي.

جمشید ندیم نیازی

پښتونخوا

بیا د پښتنو په پښتونخوا خبرې غواړو
ستا په مخامخ باندې پرې بیا خبرې غواړو

موږ ته په دفترو کې پښتو ژبه پکار ده
دغه بنیادي حق باندې ستا خبرې غواړو

ته که وې په خپله خاوره خپل اختیار گناه دی
مونږه په دې خپله یو گناه خبرې غواړو

وگوره گرېوان کې ملا ته د چا بچی یې
تا سره هم مخ په مخ ملا خبرې غواړو

یو د ابدالي بچي مونږ سپیني سپیني وایو تل
هر ځای کې هر چا ته ښې صفا خبرې غواړو

غړ د هر پښتون دی سیاسي مسله نه ده
بچی د هر پښتون وایي چې همدا خبرې غواړو

یا به دې د وینو سور سیلاب ځان سره یوسي
ځکه نیازی پسې خامخا خبرې غواړو.

***

لایق زاده لایق

ښاپېرۍ

د ښاغلي اباسين يوسفزي ((الوت))

په پېښور کې د گرمۍ زور په کمېدو و او چې کله به د خیبر د غېږې نه جرگه جرگه هواگانې روالوتې، نو د پېښور په ژوند کې به نوې ساگانې وغړېدې. احساسات به ټکور ټکور او جذبات به دمه دمه شول. زه د ښار د شورماشور نه ستړی ستړی یو اړخ ته غلی ناست وم، د فکرونو په ټال مې اوږدې اوږدې جوتې خوړې، چې ناگهانه مې غوږونو ته یو غلی غوندې اواز راغی: ((شاعره راځه چې ځو)) زما غوږونه نېغ ودرېدل، په وارخطايۍ مې شاته وکتل، هلته څوک هم نه وو. زما ذهن ته شکونه او گومانونه راغلل. د لږ ساعت د سوچ کولو نه پس مې بیا سترگې پټې کړې، دا ځل ما دغه اواز په خپله سینه کې محسوس کړو، د خیالونو ښاپېرۍ ما ته د خندا شنه ولاړه وه. ما د هغې په تپه تپه وجود کې د خپل ساندې ساندې ژوند لټون شروع کړو، بیا موږ د فکرونو د حدونو نه په بره روان شو. لږه شېبه پس ما او ښاپېرۍ د وسعتونو نه د پېښور د ښاپستونو تماشې کولې ((دا باگرام دی)) ښاپېرۍ غلې غوندې ووې. ما سر وخوزولو او ښاپېرۍ خپله خبره اوږده کړه ((دا هاغه باگرام دی، چې همېشه د محبتونو ښار پاتې شوی دی، دلته د مرکزي اسیاء نه بې شمېره تنگیالي راغلي دي، دا خاوره یې د پښو لاندې کړې ده، د ځان سره یې نوي نوي اقدار او روایات راوړي دي. خوشال بابا چې د مغولو دلاسه ((رتنبهور)) ته ورسېدو، نو هلته یې په تنهايۍ کې د باگرام ښاپستونه په زړه راوورېدل، د هغه په ساندې ساندې نغمو

کې هم دغه ارمان و، چې:

پښتنې جونه دې زلفې باد ته نيسي
چې شمال يې بوي راوړي و رتنبهور ته

لوی او عظيم رحمن بابا چې کله په پېښور کښې د مغولو واکدارانو ظلمونه وليدل، نو چغې يې کړې، چې:

په سبب د ظالمانو حاکمانو
ګور او ګور او پېښور درې واړه يو دي

«شاعره څه سوچ يوړې» ښاپېرۍ په خندا کې ووې، زه لکه چې د ژور خوب راويښ شوی يم، ځکه چې ما د ښاپېرۍ د خبرو سره د خپل ذهن په پرده د راغلو عکسونو تماشې کولې، دومره قدر مې ورته ووېل: «هيڅ هم نه» ښاپېرۍ بيا ماته مخ راواړولو: «شاعره نن د محبتونو دغه ښار د نظره شوی دی، دلته نن مينه په مينه پسې دوکه ده، دلته کرکه ده، دلته نفرتونه دي، کينه ده، بغض دی، ولې بيا هم په دغه حال کې ځينې لېوني د مينې خوبونهويني». د ښاپېرۍ لا خبره په خوله کې وه، چې د لرې نه د شپېلۍ اواز راغی، دې اواز مونږ دواړه ځان ته متوجه کړو او بيا شپونکی په دردېدلي اواز ووېل:

ته چې هره ورځ زما نه لرې وځې
زه خو دې خبرې تاته درنږدې کړم

ښاپېرۍ د خندا شنه شوه «ما درته ونه وېل، چې په دغه ازغي ازغي ماحول کې ډېر لېوني د مينې خبرې کوي. دا لفظونه ددې شپونکي نه دي، دا د اباسين دي.» د اباسين د نامې اورېدو سره ما ښاپېرۍ طرف ته وکتل، هغه موسکۍ شوه وې وېل: «شاعره زه دربانده پوهېږم، چې ته پوښتنه کول غواړې، خو څه زه يې ځواب لرم. دا هاغه اباسين دی، چې د غرونو د سرونو نه راغلی دی او د پېښور په لوګو کې يې خپله ځواني لوګی لوګی کړه، خو د زوروور زړه څښتن دی، په دې لوګو کې ښه خوشحاله دی. ته راځه، چې زه دې نن د اباسين کلي ته بوځم.

او ساعت تېر نه و، چې ښاپېرۍ ځينې لوړو لوړو غرونو ته اشارې کولې «شاعره دا ملاکنډ دی» په هغې يې پوهېږم، ما ورته ووېل چې په کتابونو کې مې لوستي دي، چې دا د دوو ټکو جوړ دی، يعنې مالا او کنډ يعنې (د غمو پلار) ښاپېرۍ په بق بق وخندل، وېل يې چې دې ملاکنډ په خپله سينه د فرنګيانو ډېرې ګولۍ زغملي دي، خو سر يې نه دی ښکته کړی. اباسين ددې غرونو په لمن کې سترګې غړولي دي. «هاغه وينې» ښاپېرۍ لرې يو کلي ته اشاره وکړه، ما چې کله خپلو نظرونو له چورلک ورکړو، نو کلی مې سترګو کې الول شو «هو وينم» دا کټيباړۍ ده. د اباسين خپل نوم مسلم شاه دی، دی په قام

يوسفزی دی، مشرانو يې مشري کړې ده. د حجرې جومات خاوندان پاتې شوي دي او بيا يې د دير د لوی سړک په غاړه ځان ته بېل کلی خان پور اباد کړی دی.زه اباسين ډېر ښه پېژنم، ښاپېرۍ په وسوق سره ووېل. د سکول په زمانه کې اباسين غلی غلی و، د هر مضمون سره يې زړه لګېدو، خو چې کله به د رياضي خبره راغله، نو اباسين به تندی تريو کړو. دا ځکه چې د هغه په سينه کې دننه يو فنکار موجود و. هغه په شروع کې نظمونه ليکل، خو بيا يې ورو ورو په غزل ليکلو طبع ازمايي شروع کړه او چې څنګه څنګه د هغه په فکر کې وسعت راتلو، نو په ليکلو کې يې پوخ والی راتلو.

ماته ياد دي، چې کله اباسين پېښور يونيورسټۍ ته راغی، نو د خپل قد و قامت په وجه هر چا په نظر کې واخيستو، د هغه د يارانو حلقه سيوا کېده او په لړه موده کې د خيبر نه يلم پورې او د تاترې نه تر چمنه پورې اباسين هر چا وپېژندو.

ښاپېرۍ چې دا خبره کوله، نو په مخ يې د رنګونو ټالونو جوټې خوړې. ما ورته غلي غوندې ووېل: «ښاپېرۍ دا راته ووايه، چې اباسين کله اباسين شو؟» خبرې ته غوږ نيسه، نو د هر څه نه به خبرېږې؟ دا هم د اباسين د مزاج وجه وه، چې په لومړي ځل ورته د ادم خېلو ملګري اقبال اعزاز اپريدي اباسين ووېل. دا لفظ داسې وو لکه چې د هغه د شخصيت نه ورک و.

د يونيورسټۍ په ورځو شپو کې اباسين د ميډيا لار وليده، ټيلي وېژن، رېډيو، اخبار هرې ادارې د اباسين د صلاحيتونو اعتراف وکړو. د هغه غزلې فنکارانو ووېلې، خوښې کړی شوې او دغه واړ هغه ته د «غورزنګونو» ليکلو حوصله ورکړه. غورزنګونه چې چاپ شول، نو د اباسين مئينانو ترلاسه کړل او هم دغه وجه ده، چې دا کتاب څو څو ځله چاپ شو. څنګه څنګه چې د اباسين د غورزنګونو شور سېوا کېدو، نو د اباسين د پوهې او ادراک حدونه نور هم سېوا کېدل او بيا خبره «الوت؟»

زه پوه نه شوم؟ ما ښاپېرۍ ته په غور وکتل، ښاپېرۍ د ملاکنډ د غرونو په لمن کې په ګلونو کې ډوبه ډوبه کېناسته او بيا چې ما کتل، نو د هغې په لاس کې کتاب و «شاعره! دا د اباسين د شاعرۍ دويمه مجموعه ده، په دې کتاب کې اباسين د غورزنګونو نه دوه قدمه وړاندې تګ کړی دی. په غورزنګونو کې ځواني وه، مستي وه، په الوت کې سنجيدګي ده، د عقل او ادراک خبرې دي.

حالات زما دلپونتوب امتحانونه اخلي
زما د ګوتو نه تطوير زما د يار راکاږي

او کله داسې خبرې کوي:

وي به زما خو پرې اختيار نه لرم
دا زما ځان څه زما ځان خو نه دی

ښاپېرۍ د الوت پاڼې داسې په خوند اړولې، چې ماته ورکې خپل تصويرونه ښکارېدل، ما دا سوچ کولو چې اباسين څنګه زما د زړه خبرې کوي؟

تر هغې به محبت کومه خدايه
چې ترڅو پورې زما وجود کې ساه ده

ښاپېرۍ د يوه ساعت لپاره کتاب د زنې لاندې کړو، په غټو غټو سترګو يې ماته وکتل او بيا يې ووېل: «شاعره! زه سوچ کوم چې د اباسين فکر څومره حساسيت لري، دده اورېده اورېده نظمونه مونږ ته د ژوند په هنداره کې خپل مخونه ښايي لکه ايمال غورېز انځور، راشه ابدالي بابا، د حمزه بابا په نوم او داسې نور... د خپلو فني نزاکتونو او مقصديت په اتبار شاهکار نظمونه دي، خو عجيبه دا ده چې د الوت په سنجيدګۍ کې پټه پټه مستي هم شته:

د ښايست پېرۍ مې ناست دی په ګوګل کې
نه په دود ځي دا يلا او نه په دم ځي

او دا واوره:

ستا ټولې ګوتې د کالو نه ډکې
منګول دې نه ده د زرګر کور دی

او دا يې لا بله:

که دې مخ زما نه پټ کړلو پناه شوې
لوپټه خو دې رازانګې د بېلۍ نه

د خپل جمالياتي ذوق سره سره د اباسين په زړه کې د خپلې خاورې او خپلې پښتو سره مينه د ازل راهيسې الول شوې ده او چې کله په خپله ټولنه کې بې پښتو عادتونه ويني، نو په ډېر هنر ورته ګوته نيسي:

زه ژړېږم او خلک راته خاندي.
ددې کلي به همدغسې رواج وي

او کله وايي:

په وطن باندې جګړه دی رنګ په رنګ شو
چا نه يې يوړله شمله چا نه پړونی

اباسين په پښتو دومره مئين دی، چې په دغه مئينتوب کې مسافري خپل افتخار ګڼي:

د مور او پلار نه يې راپېل کړم مسافر يې کړمه
ملګرو ما باندې پښتو بې بې منتر کړی دی

ښاپېرۍ د ګلونو د مېنځ نه راپاڅېده، خپلې ټپه ټپه ځوانۍ له يې جوټې ورکړې او چې ستوماني يې ووېسته، نو په هر طرف خوشبوياني خورې شوې. هغه د اباسين «الوت» په سينه پورې کلک ونيو او چې ما ورته برند وکتل، نو ښاپېرۍ

ووېل: شاعره! «الوت» اوس زمونږ د ټولو دی، د يوه ليکوال ليک تر هاغې پورې د هغه وي، چې په سينه کې يې خوندي وي، خو چې کله د کتاب پاڼو ته راشي، نو بيا د قام شي. اباسين مينه، غېرت، پښتو، حيا، ننګ، ستايلي دي او دا هرڅه، دا ټولې جذبې زمونږ شريکې دي. اباسين خو د پښتو سره لاشعوري طور دومره څه وکړه، چې زه خيال کوم دا کار به رحمن بابا او خوشال بابا هم نه وکړی.

د ښاپېرۍ دې دعوې زه وبوږنولم، ما ورته ووېل« ښاپېرۍ دومره بره ټوپ مه وهه، چې زه دې په دعوو شکي شم» ښاپېرۍ موسکۍ شوه، وې وېل «پوهېږم پوهېږم، خو زه يې په دې دليل وايم، چې تر پرونه پورې به په ميډيکل کالوجونو او انجينرنګ کالوجونو کې چا په پښتو خبرې کول هم شرم ګڼلو، ولې نن ورکې مشاعرې کېږي، يو احساس رابېدار شوی دی او دې کې د اباسين پوره پوره لاس دی.

«بالکل دا منم» ما ورته ووېل.

ښاپېرۍ راته ووېل، چې شکر دی چې يوه خبره خو دې ومنله. ما د ښاپېرۍ په سترګو کې د الوت د رنګونو تماشه کوله، يو بل سوچ په مخه واخيستم، چې ناڅاپي مې د رېډيو واز واورېد. ښاپېرۍ زما د مخ نه پناه شوه، ما سترګې وغړولې او چې ومې کتل نو زما په خوا کې يو زلمی روان و، هاغه څادر په اوږه اچولی و او رېډيو يې ترغ کې نيولې وه. غلی غلی سر يې خوزولو او د وړمې په اواز يې د اباسين د غزل دا شعر اورېده:

يه ناصحه څه پوښتې چې څه رنګې
ستا پکې څه کار دی خو بس خوښ مې دی

او زما ذهن ته دغه ورپسې شعر راغی:

ګورئ نړېوالو دا زما ولس
څومره خوار و زار دی خو بس خوښ مې دی

ما يوه اوږده ساه وښکله، د هاغه ځايه راپاڅېدم او د فکرونو د «الوت» په څپونو د اسلاميه کالج په لور روان شوم.

غزل

اروابساد ډاکټر صاحب شاه صابر

د محبت په تاتره کې اوسو
مونږه مدام په خطره کې اوسو
لکه د خپلو غرونو ورژېدو
په زلزليزه جزيره کې اوسو
پلا خو د ځان په خوږو نه پوهېږو
لا د بارودو په نشه کې اوسو
لا خو نه کور شته، نه کنډر، نه کلی
لا خو په ورانه اديره کې اوسو
د خاموشۍ په سمندر لاهو يو
د زورورو په محله کې اوسو
دا مونږه څنګه په ځان نه پوهېږو
دا مونږ په کومه زمانه کې اوسو
مونږ به ترڅو داسې ټکرې وهو
مونږ به تر کومې په تياره کې اوسو.

عبدالهادي حېران

انټرنېټ او د کتاب ارزښت

څه موده وړاندې د بي بي سي لخوا په یوه مذاکره کې د ګڼو لیاره وربلل شوی وم. د مذاکرې سکالو وه چې د انټرنېټ په راتګ او عام کېدو سره د کتاب ارزښت کم شو او د کتابونو خپرېده اغېزمن شو که نه زما دلیل دا و چې انټرنېټ خو د کتاب ارزښت نور هم پسې زیات کړ ځکه چې که تاسې وګورئ چاپي کتابونه چې په کوم هېواد کې خپاره شوي وي نو د هم هغه هېواد یا خو او شا خو نورو هېوادونو د لوستونکو لاسونو ته ورسېږي، خو کوم کتابونه چې په لیکه (ان لاین) شوي وي هغه د نړۍ په هر ګوټ کې د لوستونکو کمپیوټرونو ته په ډېره اسانۍ سره ورسېږي. بیا په ځانګړې توګه که انټرنېټ د پښتو کتابونو د خپراوي لپاره استعمال شي نو ګټه یې د چاپي کتابونو په نسبت ډېره زیاته ځکه ده چې پښتو کتابونه خو په پېښ. ا. . . ور او جلال اباد ک. ا . . . سې لوستونکو ته په سمه طریقه نه رسېږي نو امریکا، اروپا، عربي هېوادونه او د منځنۍ اسیا هېوادونه خو لا څه کوې چېرې چې په لکونو افغانان او پښتانه مېشت دي او د پښتو کتابونو مینان یکې شته

زما د دې دلیل تایید په دې وروستیو کې د یو امریکایي لیکوال د دې خبرې څخه هم وشو چې د انټرنېټ له لارې نه یوازې کتابونه زیاتو لوستونکو ته رسېږي بلکې د چاپي کتابونو مارکېټ هم پرې ښه کېږي. د نیوزویک د راپور له مخې دې امریکایي لیکوال د هغې خپرندویې ټولنې چې د ده کتابونه یې خپاره کړي وه له اجازې پرته په پټه توګه خپل کتابونه یو وېبسایټ ته خېژولي وه او هغو لوستونکو ته چې د ده د کتابونو سره یې مینه او علاقه لرله به یې د دغو کتابونو د وړیا ښکته کولو (ډاونلوډ) چل ښوده. وروسته ده په یوه کنفرانس کې د دې خبرې اعتراف وکړ خو خپرندویې ټولنې پرې کومه نیوکه ځکه ونکړه چې کله نه ده په انټرنېټ باندې خلکو ته د خپلو کتابونو د وړیا ډاونلوډ چا. ښ. . ا . . ـوـبي و د هغه وخت نه یې د چاپي کتابونو خرڅلاو د پخوا په پرتله څو ځله زیات شوی و او یوازې دا نه بلکې د هغو هېوادونو څخه هم د ده د کتاب د چاپي نسخو غوښتنه شوې وه چېرې چې مخکې د هغه کتابونو یو لوستونکی هم نه درلود.

د دې خبرې لامل ښایي دا وي چې کومو خلکو په انټرنېټ باندې دغه کتاب وړیا ترلاسه کړی وي او له لوستلو وروسته یې خوښ شوی وي نو بیا به یې یوه چاپي ګڼه هم په بازار کې په پېسو اخیستې وي تر څو په خپل کتابتون کې یې وساتي. د دې تر څنګ داسې هم شوي چې د چا دا کتاب خوښ شوی دی نو په بازار کې یې بیا درې یا څلور کتابونه په پېسو رانیولي او خپلو دوستانو ته یې د ډالۍ په توګه لېږلي دي

بله خبره دا چې دا ضروري نه ده چې خامخا دې په انټرنېټ باندې وړیا کتابونه ورکړل شي. که یوه ښه اداره موجوده وي او څوک یې د کاروبار په طریقه کولای شي نو په انټرنېټ باندې د کتابونو د خرڅولو یا کتابونو ته د مارکېټ پیدا کولو کار هم اسان دی www.amazon.com او نور هغه سایټونه چې انلاین کتابونه خرڅوي یې یو ښه مثال دی. دغه سایټونه هر کال په ګرده نړۍ کې په ملیونونو کتابونه لوستونکو ته رسوي.

په مذاکره کې د شامل یو ملګري نظر دا و، چې د انټرنېټ د راتلو سره کتابونو خپل ارزښت له لاسه ورکړی دی ځکه چې د کتابونو لوست کم شوی دی. ما ورته وویل حقیقت دا دی چې د کتابونو لوست زیات شوی دی هو، دا خبره سمه ده چې د پخوا په نسبت څو مره زده کړه زیاته شوې او په کوم کچ د کتابونو لوست زیاتېدل پکار وه، هغسې نه دي شوی. خو د هغې وجه د انټرنېټ عام کېدل نه بلکې د غېر معیاري کتابونو سېلاب دی. بس څوک لیکوال دی او که نه، خو کتاب یې لیکلی دی او خپور کړی یې دی. زه به یو مثال درکړم. یوه ورځ زموږ یو ملګري چې په خپل فکر یو ښه شاعر او لیکوال دی، په یوه ادبي غونډه کې یې تکل کړه کتنې ته وړاندې کړی و. د غونډې کوم ګډونوال چې په تکل پوهېدل هغوی مشوره ورکړه چې خپل لیک دې بیا وګوري او د تکل مطالعه دې هم وکړي. د غونډې څخه وروسته تړې ما پوښتنه وکړه چې تا د تکل کتابونه لوستلي. هغه خواب راکړ "نه، تراوسه پورې مې یو تکل هم نه دی لوستلی. یوازې مې په ادبي غونډو کې دوه یا درې تکلونه اورېدلي دي چې کره کتنې ته وړاندې شوي دي". اوس چې زموږ د لیکوالو معیار دومره سطحي وي چې هغه د یو ادبي تخلیق د ټیکلو هڅه کوي او دومره تکلیف نه کوي چې کوم څه لیکي د هغې په اړه یو څه معلومات خو ولولي نو بیا به دغسې کتابونه لوستونکي څه پیدا کړي او د چا څه کار دی چې خپلې پېسې او وخت پرې خرابوي!

ژوند به د نړۍ په کومه برخه کې د اروپا او امریکا نه زیات تېز او بوخت وي چې هلته تلویزیون او انټرنېټ ایجاد شوي او تر هر چای مخکې عام شوي دي او اسانتیاوې یې ډېرې زیاتې دي. خو په همدغه اروپا او امریکا کې چې کله د هري پاټر (Harry Potter) کتاب چاپېږي نو په ملیاردونو لوستونکي پیدا کوي. کتاب هم وړوکی نه بلکې هر یو ټوک یې شاوخوا اته سوه مخونه او پوره شپږ ټوکه کتاب. شپږم ټوک یې له چاپېدو وړاندې شاوخوا څلور ملیونه

کاپي خرڅ شوی و. یوازې دغه نه بلکې هلته نور هم هر کال داسې ډېر کتابونه چاپېږي چې په ملیونونو لوستونکي یې په پېسو اخلي او په ګرده نړۍ کې یې ژباړې کېږي دا ولې؟ ځکه چې دغو کتابونو کې یوازې پانې نه وي تورې شوې بلکې که څېړنه وي نو ادانه یې په ځمکنیو حقیقتونو وي؛ که کیسه وي نو په شا یې یو پراخ ذهنیت پروت وي؛ که تحلیل وي نو د کوښښ او هڅې او بې طرفۍ یو مثال وي او په دغو ټولو کې لوستونکي ته داسې څه وړاندې کېږي چې وې لولي نو زړه یې خوشحاله شي چې پېسې یې بې ځایه نه دي تللې.

دغه څه چې زموږ په ټولنه کې نشته نو ګناه یې یوازې د لیکوالو په غاړه هم نه ده، بلکې ځینې نور داسې فکتورونه هم شته چې د علم د لارې خنډ دي په هغو کې یو فکتور ټولنیزه تنګ نظري ده چې د علم او لیک د لارو نه پکې دایرې تاو کړای شوې دي او لیکوالانو ته ویل شوي دي چې که د دې دایرو نه مو لاس او پښه وویستې نو سر به درنه غوڅېږي. ښکاره خبره ده چې که لیکوالان په همدغو خاصو دایرو کې تاوېږي راتاوېږي نو هماغه یو شان خبرې به بیا بیا لیکي او تکراروي نو خامخا به د لوستونکو زړونه ترې مړېږي او کوم نوښت به نه راپیدا کېږي. دغه حال زموږ د مجلو هم دی او یوه ټولنیزه غمیزه ورته ویلای شئ.

مګر لیکوالان هم یوازې په دې خبره خان نشي خلاصولی چې بس سمه ده که ټولنه او د ټولنې په کړه وړه باندې قابض څه خاص ډلې په یوه او بل نامه موږ په همدې یوه دایره کې ساتل غواړي نو پکې پراته به یو. لیکوالانو له دغه دایرې ماتول دي او ټولنې ته د رڼا لاره ښودل دي. په دې کې د ټولنې هم خېر دی او د لیکوالانو هم کوم چې د ټولنې مازغه ګنل کېږي تاسې ښه پوهېږئ چې که مازغه فلج وي نو د وجود حالت څه وي؟

غزل

عبدالهادي حېران

راغلې پسرلیه ! ښایستونو سترګې تورې کړې
عجبه رنګیني شوه سرو ګلونو سترګې تورې کړې

اوس به دَ افغان خاوره هم وو ښي مستي لړه
ځوانانو پټکي وتړل او جونو سرګې تورې کړې

ګورو به رقیبه چې نفرت که محبت ګټې
باروتو سترګې خړې، قلمونو سترګې تورې کړې

دا دَ ګل اندام جانان دَ مینې کمال دی که نه؟
غم لاسونه سره کړل چې یادونو سترګې تورې کړې

دَ عشق په جل وهلیو دَ رحمت باران کېدونکی دی
ګوره چې دَ حُسن اسمانونو سترګې تورې کړې

موږ به اوس حېرانه دَ رڼا په لاره تګ کوو
غږ دَ سباوون په تورتمونو سترګې تورې کړې

***

ذمه وال

بیا هم د یوې مړۍ ډوډۍ سوال!!!

هر کال د ژمي په را رسېدو په افغانستان کې د اوړو په ګډون د خوراکي او سوند توکیو بیې دومره لوړې شي، چې د عامو خلکو ژوند له سترو ګواښونو سره مخ کړي.

د بل هر کال په څېر سږ کال هم د ژمي په را رسېدا په هېواد کې د وړو، ګازو، تېلو، د ډېرو د سکرو، لرګیو او نورو اړینو توکیو بیې دومره لوړې شوې، چې په تاریخ کې یې ساری نه لیدل کېږي.

لږه شېبه وړاندې مې په دې اړه له یوې راډیو څخه یو ګوزارش او بیا یو ګردي مېز واورېد، چې د دولت استازي، یو تن د کرنې ځانګوال او د اوړو یو سوداګر یې مېلمه کړی و او هر یوه د موضوع په اړه خپل دلایل وړاندې کول.

سوداګر او کارپوه ټوله پړه پر دولت اچوله، چې دا هر څه د دولت د ناقصو پالیسیو او لاپروایي له لاسه کېږي؛ خو د دولت استازي د بل هر وخت په څېر ولس ته زېري ورکول، چې ډېر ژر به دا ستونزې حل کړي.

د کرنې څانګوال د کوکنارو کر او د کرنې په برخه کې د ګروندګرو ستونزو ته د دولت نه پاملرنه د اوړو د بيې د لوړوالي د ستر لامل په توګه يادې کړې او پر دولت يې نيوکې کولې، چې که يې د کوکنارو د کر په مخنيوي کې ګټور او عملي ګامونه پورته کړي وای او هم يې کروندګرو ته د بديل معيشت سمه زمينه برابره کړې وای نن به له دې ورځې سره نه وو مخ.

سوداګر به د سوداګرۍ په برخه کې د دولت نيمګړتياوې په ځانګړې توګه د اوړو او نورو خوراکي توکيو د واردولو په برخه کې د دولت له نه پاملرنې او د ګاونډيو هېوادونو له لوړو ماليو او

ټکسونو سر ټکاوه، د نوموړي په وينا ګاونډي هېوادونه دومره ټکسونه ترې اخلي، چې د اوړو له اصلي بيې يو نيم برابر زيات وي.

دی وايي پاکستان د تورخم په پوله د اوړو د هرې سل کيلويي بورۍ په سر ۷۲۰ کلدارې ټکس اخلي، چې دا له نورو ټکسونو پر ته يو ډول بېل ټکس دی. ياني له دې پرته نور ټکسونه هم ترې اخيستل کېږي او چې د موټر کرايه او د افغانستان ګمرکي محصولات پرې ور زيات شي؛ نو خبره ان ۱۴۴۰ کلدارو ته رسېږي. د هغه په وينا د وړو سل کيلويي بورۍ، چې په ۲۵۰۰ کلدارې يې اخيستې وي تر کابله ورته په ۴۰۰۰ کلدارې تمامه شي او بايد، چې لږ تر لږه په ۴۵۰۰ يې وپلوري؛ خو دوی بيا هم له ولس سره ښه کوي، ياني په تاوان او يا يې سر په سر پرې پلوري.

ډېر پخوا مې په يوه ليکنه کې لوستي ول، چې که د جنوب لوېديځ په ډاګونو کې غنم ور کرل شي؛ نو د سلو ميليونو انسانانو اړتياوې به پوره کړي؛ خو له بده مرغه، چې تر اوسه يوه دولت هم دې ټکي ته پام ونه کړ.

د ولسمشر جلالت مآب کرزي دولت له خپلو لومړنيو ورځو راهيسې په يوه کار کې د تېرو ټولو حکومتونو او پخپله ولسمشر د بل هر ولسمشر ريکارډ مات کړی او هغه تشې ژمنې او غټې غټې خبرې دي.

وايي، چې ښاغلي ولسمشر د ښوونځي وړو ماشومانو ته وينا کوله او د خپل عادت له مخې يې د هاغه و دغه کولو ژمنې وکړې؛ نو د زده کوونکيو له منځه يوه وړوکي ماشوم ولسمشر ته وويل، چې وعدې ډېرې کوې تر ننه دې يوه هم عملي نه کړه...

په رښتيا هم، چې ولسمشر په تېرو شپږو کلو کې ډېرې ژمنې وکړې؛ خو خدای جل جلاله خبر، چې د عملي کولو وخت به يې کله راځي.

هسې خو د ښاغلي ولسمشر وعدې ډېرې دي؛ خو يوه وعده يې، چې په کراتو ولس اورېدلې هغه د غنمو په برخه کې ده، هر کله، چې د غنمو د کموالي، نشتوالي او د بيو د لوړوالي خبر ورکول کېږي؛ نو ولسمشر او يا هم د هغه اړوند وزير او نور چاروا کي په لنډو ورځو کې د ستونزې د هوارولو ژمنې کوي.

اوس هم، چې په هېواد کې د وړو بيې د چا خبره له اسمان سره خبرې کوي دولت ددغې ستونزې د له منځه وړلو غوړې غوړې ژمنې کړې، د چارواکيو په وينا دولت دې ستونزې ته جدي پاملرنه کړې او ډېر ژر به يې حل راوباسي؛ خو د افغانانو له بده شامته، چې دا هم د تېرو هغو په څېر هسې د خولې خبرې دي.

د سوداګرۍ وزير امين فرهنګ همدا ستونزه په ګوته کړې او له نړيوالو يې د بيړنۍ مرستې غوښتنه کړې. د هغه په وينا افغانستان دا وخت څلورښت لکه ټنه غنمو ته اړتيا لري.

امين فرهنګ ددغې ستونزې د حل لپاره د اتيا ميليونو ډالرو غوښتنه کړې. امين فرهنګ په نژدې راتلونکي کې د قحط اندېښنه هم ښکاره کړې.

دا مهال، چې په هېواد کې په زرګونو غټې او وړې انجيوګانې فعاليت کوي ښايي د خوراک نړيوال سازمان WFP د دولت دې غوښتنې ته ټټر ووهي او اتيا ميليونه ډالر ورکړي؛ خو دلته بله ستونزه هم شته، هغه دا چې د اداري فساد له برکته!! په اداره کې داسې ښاماران ناست دي، چې سپېره وژني او ورګه يې په مزد کې اخلي؛ نو دا پيسې به هم: لکه د نورو ډېرو مرستو سل ځايه ووېشل شي او په پايله کې به د اتيا ميليونه ډالرو پر ځای د اتيا ميليونو افغانيو غنم وپېرودل شي او هغه به هم د چارواکيو پر خپلو خپلوانو، واسطه دارانو او زورورو ووېشل شي. که بيا هم چا د غنمو د نشتوالي يا له لوړو بيو څخه سر ټکاوه؛ نو بيا به وايي، چې موږ خو د اتيا ميليونو ډالرو غنم وارد کړل؛ خو چې تاسې ډېره خورئ او د يو کال غنم مو په څو مياشتو کې نوش جان کړل دا مو خپله تېروتنه ده. يو متل هم ورته لري، چې د خدای جل جلاله وړي دې خدای ماړه کړي.

سړی هک حيران شي، چې دولت نړيواله ټولنه چاته وايي؟ شتمن او بډای هېوادونه، چې له وړيو او خوارو هېوادونو سره مرستې کوي تيار زموږ کور ته راغلي دا چې هر يو يې په پوځي برخه کې د ورځې په ميليونونو ډالر مصرفوي، ولې زموږ د خېټې غم نه کوي؟

دوی، چې دا دومره پوځي وسايل له ځان سره راوړي او هره ورځ په لسګونو ټنه خوراکي او نور شيان د ځان لپاره راوړي آيا نشي کولای، چې موږ ته غنم راوړي؟

کاناډا، چې د ايساف په ليکو کې فعاله ونډه لري هر کال په زرګونو ټنه غنم په درياب کې غورځوي، که يواځې همدغه غنم موږ ته راولېږي کېدای شي زموږ اړتيا پوره کړي.

زه د يوه نالوستي افغان په توګه له جلالت مآب حامد کرزي څخه دا هيله کوم، چې لومړی خو د کرنې او سوداګرۍ وزارت په چوکاټ دې ستونزې ته دايمي حل راوباسه او که دا وړتيا نه لرئ همدغه بهرني مېلمانه له غوږه ونيسه او د خپل ملت لپاره يوه مړۍ ډوډۍ ترې واخله

محمد داود وفا

شاداب د ژوندانه شاعر

يادونه: دا مقاله په هغه غونډه کې چې ننګرهار ادبي بهير د شاداب کتاب د مخکتنې په پار رابللې وه، لوستل شوې ده.

د ښاغلي شاداب د کتاب د مخکتنې په غونډه کې د ګډون په باب راته همدا نن وويل شول او بيا دده د يوه کتاب (چې پسرلی شي) په راکړه رانه د څه ليکلو غوښتنه هم وشوه، چې په منډه منډه مې دا څو کرښې وليکلې.

د ښاغلي شاداب وروستۍ شعري ټولګه دده له مخکينو هغو نه لويه ده، ما دده مخکينۍ يوه شعري ټولګه هم لوستې وه او په لوستو مې يې د هماغه خوږو احساس کړی و، چې د پېښور و مردان او سوات سيمې د ځينو نورو شاعرانو په شعرونو کې مې څکلی و.

شاداب په ډېره نرمه او پسته ژبه د ژوندانه په دغه ستړې لار ګام ايښی او دا ګام دا دی اوس ګامونو ته ورسېد او لا هم تمه شته، چې منډه به ترې جوړه شي، خو دا تش ګامونه نه دي دا د پښتو ژبې او ادب د پراختيا او پرمختيا ګامونه دي او زموږ د تازه غوړېدونکي فرهنګ د تلپاتېينې ژوندۍ هڅې دي.

د شاداب کمال دا دی، چې د شعر ژبه یې ساده ده، په تېره د غزلو ژبه. ده په غزل کې د پوره خوند یو کیفیت ورننه یستی، که نه نو دا وګورئ:

وختـي دې څنګـه غریـو نیـولی راکاتـه ووایـه
د زړه خبـره راتـه خامخـا پـه خولـه ووایـه
واړه همزولـي راتـه وایـي چـې دا مـخ دې ولـې
زه ورتـه څـه ووایـم یـه جانانـه تـه ووایـه

تر پایه...

شاداب د ځینو نورو غوندې زړو بیولالو ته ناست نه دی، هڅه یې کړې چې نوې خبرې او نوي انځورونه خپلو اورېدونکیو او کتونکیو ته وښيي.

سـتا عقیـده هـم بـده نـه ده نـاروا ده ګنـاه
خـو بعضې وخـت پـه دیـن اسلام کـې هـم روا ده ګنـاه
ارمـان دې سـر شـو حـج تـه لاړې ښـۀ شـوه نـوم دې وشـو
خـو دلتـه دومـره باریکـات دي چـې همـدا ده ګنـاه

او یا دا چې:

هغـه د راتلـو نـه ده، خـو پـه تلـو کـې مرنـۍ ده
دروغـو تـه یـې پرېـږده پـه وعـدو کـې مرنـۍ ده
رقیـب تـه پـه غېـرت کـې د راتلـو بـاور یـې نـه کـړم
خـو دا مـنم چـې مـا سـره پـښتو کـې مرنـۍ ده

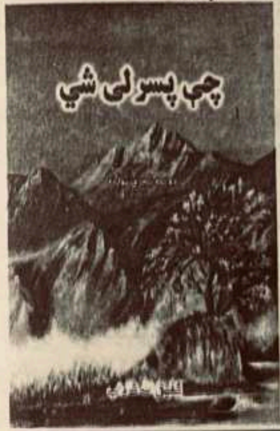

شاداب سره له دې چې د اوسني افغانستان په حدودو پورې تړلی، خو ده په شعر کې زموږ د اوسني هېواد د رنګ او خوند ترڅنګ د کوزې پښتونخوا د سیمې شاعرانه انځورونه او چاپېریالي اغېز هم ښکاري، دا اغېز ځکه د یادونې وړ دی، چې د کوزو پښتنو د غزل تجربې نسبتاً په موږ پورې پخې او درنې دي او دا موږ د هغه سیمې د ګڼو شاعرانو په شعرونو کې لیدلي، دا چې د شاداب په شعر د کوزې پښتونخوا د شاعرانو د شعر په څېر مینه ماتېږي، دا زما په نظر د شاداب لپاره وياړ دی.

ښـه شـوه چـې پـه شـا شـولې رانـه بـه درتـه ګورمـه
تـه بـه راتـه نـه شـې کتـی زه بـه درتـه ګورمـه

سـتا پـه مجبـورۍ پـسې بـه زه هـم غـاړه نـه وړمـه
نـه درتـه پیغـور کومـه نـه بـۀ درتـه ګورمـه

نـه رښـتیا پـه وړانـدې د ناترسـه ژړا څـه مانـا
څـه بـه دې وعـدې یـادوم څـه بـه درتـه ګورمـه

تر پایه...

د شاعر ښېګڼه دا ده، چې له ساده سیمه ییزو کلمو نه یې شعر جوړ کړی. دا سیمه ییزې کلمې کله کله موږ و تاسو په عادي ژوندانه کې هم کاروو، مثلاً په دوکان کې، په بازار کې، په حجره او جومات کې، د ډېرو شاعرانو دغه سیمه ییزو عادي کلمو ته پام نه شته، په شعر پسې یې باید د لغتونو کتابونه وګورو او یا له چا نه پوښتنه وکړو، خو شاداب د ځینو نورو پرخلاف هماغه د کلي او حجرې کلمې رااخیستي او شعر یې ترې جوړ کړی. زما په نظر همدا ډېر سخت کار دی، ځکه ډېرو نورو نه دی کړی او یا یې نه شي کولای، خو ده په ډېر ښه کیفیت ترسره کړی. لکه دا غزل:

پـه هـر نظـر کـې د معنـو نـه دې مـا مـه خبـروه
بـس خـو د زړه د درزېـدو نـه دې مـا مـه خبـروه

چـې ارمانونـه مـو رنـګ نـه راوړي همداسـې ښـه یـو
پـام چـې د راز د شـوګیرو نـه دې مـا مـه خبـروه

شاداب ځینې شعرونه د خپلې رسمي دندې پر وخت لیکلي او په شعر کې یې دا اغېز هم خوندور دی:

د غېـر عـسکره خرابېـږې چېرتـه غـاړې تـه شـه
کـه پخپـل سـود و زیـان پـوهېږې چېرتـه غـاړې تـه شـه

زمـوږ سـرباز خـو کـه سـرباز وي د جنـت پـه مینـه
خـوار شـې نـو تـه خـو مردارېږې چېرتـه غـاړې تـه شـه.

په دومره لنډ تنګ وخت کې به کېدای شي چې د شاداب په خوندوره شاعرۍ بحث کول اسانه نه وي، زما دا لړ څه دې په ډېرو ومني.

***

سید عبیدالله نادر

ترخه خاطره

یوه شپه دمخه په کلي کې سخته بمباري تېره شوې وه، چې زه کلي ته راورسېدم، کلی په لویو کنډوالو بدل شوی و او د کنډوالو له منځ څخه چې د لویو ځاګانو په شانې وو، لوګی خاته، چې د درنو بمونو د ارتولو څخه منځ ته راغلي وو. شاوخوا درنه چوپتیا وه، چې ډارونکی حال یې درلوده او داسې ښکارېده، چې د بېګناه خلکو د وېال نتیجه ده.

کلي ته نږدې کمرونه وو، چې د کمرونو لاندې سیند غځېدلای و، چې ارامه څپې پکې بې خبره له هرڅه لکه د پخوا په شان پورته کېدې او تا به ویل، چې هېڅ یې نه دي لیدلي. د سیند د اوبو او څپو شرهار دنسیم په چلېدو سره له لیرې څخه غوږونو ته رارسېده.

د توتانو وخت و او د بمبار د دهشتناکه اواز او تکان تا به ویل، چې د خوراک لپاره ځنډل شوي دي. څو ګامه وړاندې مې مات کنډولي او منګي تر سترګو شول، داسې راته وبرېښېده چې ګنې نجونې د اوبو راوړلو په حال کې وي، چې د روسانو وحشیانه بمبارد پیل شوی دی، خو په کنډولیو کې د اوبو یا نم اثر نه لیدل کېده. له بلې خوا وړاندې برجونه ټول نړېدلي وو.

برجونه او دېوالونه داسې نړېدلي وو، چې سپینه رڼا ورځ کې یې دهشتناکه ښه غوره کړې وه. د برجونو مخې ته دېره وه، چې همدا د توتانو ونې پکې ولاړې وې او د ونو لاندې کټونه ایښودل شوي وو. په کټونو لا واسکټونه او څادرونه پراته وو، داسې ښکارېده چې د کلي خلکو د بمبار له امله ځنګل ته پناه وړې وه.

په ډېره سړه سینه مې غوږ ایښی و، چې ګونډې د چال غږ یا کوم اشنا غږ مې تر غوږ شي. داسې چوپتیا خوره وه، تا به ویل چې ټوله دنیا بیده ده.

له بمبار څخه دمخه به د دېرې په ونو کې تل د مرغیو، چنچڼو، مرغانو، بلبلانو او سارایي مرغیو اوازونه وو، خو د وحشیانه او درونډ بمبار له امله بلبلانو او مارغانو خپل ځای دې وحشیانو ته پرېښی و. ددې سهمناکه اواز له امله هومره لیرې تللي وو، تا به ویل چې نور له دې دنیا څخه وتلي دي. ځینې مالونه او څاروي د بې رحمانه بمبارۍ له امله ټوټه ټوټه پراته وو. هغه خوا په اخور کې چې د غټو توتانو لاندې وو او دېرې ته نږدې وو، د موږیو ترڅنګه پړي شلېدلي پراته وو. ځینې غویانو او نورو ځناورو خپل پړي شلولي وو او ځنګل ته یې ځغاستلي وو. داسې ددې وحشیانه بمبار نه وېرېدلي وو، چې خپل ځناورتوب یې له یاده وتلی و.

ځنګل کلي ته نږدې د سیند تر غاړه و، ما اورېدلي وو چې ډېر ځل به چې همداسې بمباري کېدله، دوی به د روسانو د بمبارۍ له امله له خپلې ټولې کورنۍ سره ځنګل ته پناه یوړه.

له کلاګانو څخه تېر شوم او د سیند خوا ته مې مخه کړه، خو لومړی د کلي د جومات دروازې ته مخامخ شوم، د جومات دروازې خولې ته یو جوړه زاړه بوټان ایښي وو، چې دا د همدې کلي د ملا و، چې ما یې پښو کې لیدلي وو.

لنډه دا چې په نرۍ لاره، چې ښي او کیڼ اړخ کې نړېدلي دېوالونه وو، خپل تلون ته مې دوام ورکړ، ترڅو سیند خوا ته لاړ شم. لا یو څو قدمه نه وم تللی، چې د دېوال له شا څخه مې د سپیو سینګهار تر غوږ شو، چې د دېواله تر شا واوښتم، کتل مې چې څلور پېنځه سپي د دېواله خوا ته غلي ناست دي، او په ډېر عاجزانه توګه ما ته ګوري. دا هغه سپي وو، چې په کلي کې به زمری هم راغی، نو په زمري باندې یې هم حمله کوله، خو د وحشي روسانو د وحشیانه بمبار له امله یې خپل سپي توب هېر کړی و او بیا په تېره د روسانو د ناپالم د بمونو دهشتناکه اواز او د روسانو د وسایطو غرهار دومره دوی وېرولي وو، چې د سپیانو په کتو کې تا

به وېل چې د احساس ترحم تقاضا کېده.

زه ډېر په مینه ورننوتې شوم، خو هغوی له ما وېرېدل، داسې راته وبرېښېده چې هغوی گوندې گومان کوي، چې ددې لوی مصیب راوړونکی زه یم. کله به دوی ته ډېر مهربانه ښکاره شوم او لکی گانې به یې راته وخوځولې، کله به هم له ما څخه وتښتېدل. ما ددې منظرې تماشا کوله او د مانا نه ډک په یوه سوچ او ژور فکر کې لاړم، چې شرحه یې ډېره گرانه ده.

نو د سیند په خوا په خپله لاره رهي شوم، د سیند ترغاړې د گڼو ونو لاندې نه ږغ پورته شو، چې راځئ! مه وېرېږئ! انور اکا دی! هو کې! هغه زه وم، ټوله په مینه سره زما تر خوا راغونډ شول.

ماشومان په داسې حال کې، چې د مشق تختته او کتابونه یې د تخرگ لاندې نیولي وو، د گڼو لوخو د مېنځ څخه راووتل. دوی به د لخو په مېنځ کې په اوبو کې درېدل، کوم وخت چې به روسانو تر بمبار وروسته خلک لټول، نو غټ او واړه به د سیند تر غاړه د لوخو په مېنځ کې پټېدل.

د لوخو په منځ کې د اوبو ډنډونه وو او هلکان به هلته پټېدل، چې کله به روسان ځنگله ته نږدې کېدل، دوی به گڼو لوخو ته پناه وړله، ځکه هلته په اسانه نه لیدل کېدل. کله به چې ماشومانو د خطر احساس کاوه، نو سرونه به یې د اوبو لاندې دننه کړل، چې گوندې ونه لیدل شي. خو زما د راتگ څخه چې خبر شول، ټول په واړه زړه د لوخو د مېنځ څخه راووتل، ژر مې تپوس وکړ چې څوک خو به مړه نه وي؟

هغوی ووېل، چې څو کسه زخمیان دي، چې هغوی هم ژور نه دي. ما د خدای ج شکر ادا کړ.

ددې منظر له لیدلو سره ماته دا رایاد شول، چې پخوا به زموږ سپین ږیرو وېل، چې روسان په اخور کې ډوډۍ خوري! دا بچیان چې دا زه د خپلو لومړنیو مکتبونو او سبقونو څخه بېرته راگرځېدلي وو، د دوی په کوچني ذهن کې د نن ورځ دهشتناکه خاطره ثبت شوه، چې پکې ټول کلی او کورونه ونړېدل او ددې نسل په ذهن کې دا یوه خورا بده خاطره پاتې شوه.

نظامي

موږ د زړه وینې ور کوو هیڅ پرې معلومې نه دي
پکې اوبه ساتي په سر یې منگې نه زوروي

د ښآر د پیغلو دا عادت دی گوره خیال پرې کوه
چې یې حیا ترې کېږي هغه سړی نه زوروي

انسان ته سر ټیټول ټول ژوند ته پیغور جوړوي
خدای ته که څومره وي سجدې خو تندي نه زروي

***

الحاج محمد نادر سرشار

کونړ د تاریخ په اوږدو کې

د کونړ ولایت د لوی افغانستان له لرغونو ولایتونو څخه دی، چې ډېرې طبیعي شتمنۍ، څپاند سیندونه او هسک هسک غرونه لري، چې په ځنگلونو پوښل شوي دي.

کونړ د افغانستان په تاریخ کې ډېر وياړونه لري، د بېلگې په توگه مقدوني سکندر ته په هېواد او اسلام مئینو کونړیانو په اسمار کې نه هېرېدونکې او تاریخي ماتې ورکړه، دغه راز د اتلسمې پېړۍ په پای او د نولسمې پېړۍ په پیل کې کونړیانو د انگرېزي ښکېلاکگرو پر وړاندې عملي مبارزې کړې. د کونړ باتورو مجاهدینو تل په کوزه پښتونخوا کې هم په دغه ښکېلاکگرو یرغلونه کړي دي، چې په مقابل کې یې انگرېزي ښکېلاکگر هم په کرار نه وو ناست، تل یې د کونړ د قامي مشرانو د ځپلو او له منځه وړلو په منظور د خپلو جاسوسي شبکو په وسیله رنگ رنگ دسیسې او توطیې په کار اچولې او عملي کولې.

د تاریخي کره معلوماتو له مخې کونړی علامه سید جمال الدین افغان د دغه افغان دښمنو د ناولو نیتونو او زوراونو له امله خپل پلرنی ټاټوبی پرېښودلو ته اړ شو. علامه سید جمال الدین افغان د افغانستان هغه ځلانده څېره ده، چې ټوله اسلامي او انساني نړۍ یې په نوم وياړ کوي، ځکه علامه سید جمال الدین افغان د اسلامي امت د نجات او یووالي لپاره عملي

پلانونه تر لاس لاندې لرل. علامه افغان تل هڅه کوله، چې ټول اسلامي امت یو موټی کړي. علامه د بهرنیو او کورنیو ښکېلاکگرو او مستبیدینو په وړاندې تل

په افغاني او اسلامي جرات ولاړ و.

کونړیان له وطن، اسلام او خپلواکۍ سره زیاته مینه لري، تل یې د هېواد د ازادۍ او خپلواکۍ د مبارزې او جگړې ډگر ته لومړی وردانگلي، چې غوره بېلگه یې پر ۱۳۵۷ل کال د غوایي د وسله وال پاڅون څخه څو میاشتې وروسته د واکمن رژیم په ضد د کونړیانو لومړنی پاڅون او مقاومت و، چې پر ۱۳۵۷ل کال د چنگاښ په میاشت کې لومړی په شیگل او بیا د پېچ په دره کې پیل شو.

په کونړ کې که څه هم مختلف توکمونه لکه: مومند، ماموند، سالارزي، ساپي، مشواني، کوهستاني، گوجر او داسې نور

اوسېږي، خو دې ورونږ قامونو تل د تاریخ په اوږدو کې د ورورولۍ گډ ژوند کړی دی او د هېواد او اسلام د دښمنانو پر ضد په گډ سنگر کې جنگېدلي دي. کونړیان په پښتنې دودونو مئین دي، پښتو او پښتونولي یې په وینو او رگونو کې ځای نیولی دی. که څه هم کونړیانو په هر مهال د هېواد لپاره ډېرې قربانۍ ورکړې دي، خو په خواشینۍ سره باید ووېل شي، چې په افغانستان کې حاکمو رژیمونو هېڅکله هم د کونړ ولایت د ابادۍ او پرمختگ او د کونړیانو د سوکالۍ لپاره هېڅ ډول اغېزمن کارونه سرته نه دي رسولي، بلکې کونړیان یې ځپلي او په ډله ییزه او انفرادي توگه وژلي او په شهادت رسولي دي، چې د ۱۳۵۸م کال د وري د ۳۱ نېټې د کونړ ولایت د اسداباد پورې تړلی د کرالې د بې گناه خلکو په شهادت رسول یې ښکاره بېلگه ده.

د کونړ ځنگلونه د ټول افغانستان د ځنگلونو په سلو کې (۷۲) برخه جوړوي، چې په دې وروستیو کې دغه ځنگلونه د ځنگلونو د مافیا او د افغانستان د خلکو د سوکالۍ او ابادۍ د دښمنانو له خوا په ډېره ظالمانه او بې رحمانه توگه غوڅ او بهرنیو هېوادونو ته قاچاق شول، چې د ځنگلونو د خرڅلاو په سلو کې یو هم د کونړ او کونړیانو په گټه نه دی لگول شوی.

کونړ پر ځنگلونو سربېره ډېر زیات کانونه او آن یورانیم لري، چې ټولې طبیعي زېرمې هم په افغانستان باندې د مسلطې مافیا له خوا په غېر فني توگه وېستل کېږي او له هېواد څخه بهر ته قاچاق او پلورل کېږي. دغه راز د کونړ سیند هم په افغانستان او سیمه کې ډېر شهرت لري، که د کونړ د سیند له اوبو څخه د ځمکو د خړوب او برېښنا د بندونو لپاره گټه

واخیستل شي، داسې لوی او باارزښته گټور بندونه پرې جوړېدای شي، چې ساری به یې په سیمه کې نه وي.

د پورتنیو لنډو یادونو څخه موخه دا ده، چې کونړ ډېرې زیاتې طبیعي شتمنۍ او زېرمې لري، که پاملرنه ورته وشي نو د یوې خوا به وزگار کونړیانو ته کار پیدا شي، له بلې خوا به کونړ اباد شي او ټول افغانستان ته به یې گټه ورسېږي.

د چارو د سرته رسولو لپاره لاندیني ټکي اړین برېښي:

الف: د کونړ په سیند د برېښنا د بندونو جوړول او په ځانگړې توگه د اروابناد داود خان د واکمنۍ د وخت د اسمار د سور طاق د برېښنا د پروژې عملي کول، چې پر ۱۳۵۸ل کال یې په عملي کولو پیل کېده، چې له بده مرغه د ۱۳۵۷ل کال د غویي د بدلون له امله یې عملي بڼه غوره نه کړه.

ب: د کونړ د سمسورتیا او د کونړ له ځنگلونو څخه د اغېزمنې او پرځای گټې اخیستنې لپاره د اروابناد داود خان د مهال د کونړ د پراختیا د پروژې بیا فعالول.

ج: د کونړ د لرگیو د اغېزمنې گټې اخیستلو په منظور د څوکۍ په ولسوالۍ کې د کاغذ جوړولو د فابریکې، چې ماشینونه او نور وسایل یې پر ۱۹۹۲ع کال کې د تش په نامه اسلامي تنظیمونو له خوا د نورو ملي شتمنیو په څېر لوټ او تالا شوي او ودانۍ یې زورورو لاندې کړې. بیا ژوندي کول.

د: ځرنگه چې د کونړ سیند هر کال په زرگونه جریبه ځمکې ته زیان رسوي، ددې زیان د مخنیوي لپاره اړینه ده، چې د کونړ سیند دواړو لورو ته استنادي دېوالونه جوړ شي.

هـ: ځرنگه چې د افغانستان په اوسني اساسي قانون کې په ټول افغانستان کې د متوازن لگښت تاکید شوی، ددې لپاره چې د اساسي قانون دغه ماده په ښه توگه پلې او عملي شي، وړاندیز دی چې په کونړ کې دې د مسلکي لوړو زده کړو عالي مؤسسې او پوهنتون جوړ شي، ترڅو د کونړیانو بچي هم د هېواد د نورو ولایتونو په څېر د لوړو زده کړو برخمن شي.

په پای کې د کونړ ولایت او د افغانستان واکمنو پاملرنه د پورتنیو وړاندیزونو پلي کولو ته راگرځوو او په کونړیانو غږ کوم، چې حق اخیستل کېږي، ښېنل کېږي نه! نو تاسو هم هوښیار او رابېدار شئ او د خپلو روا حقوقو تېنگه او پرله پسې غوښتنه وکړئ.

د کونړ سیند تاریخي پس منظر

انجنیر عبدالغفار ستارزوی ـ جرمني

پتمنو خوېندو او ورونو، محترمو مېلمنو، محترمو شاعرانو، ادیبانو او ګرانو ځوانانو! ته په دې درنه مشاعره کې، چې د کونړ ځوانانو د کلتوري ټولنې په نوښت د کونړ سیند په نامه جوړه شوې، ښه راغلاست وایم.

محترمو! تاسو ټولو ته معلومه ده، چې زمونږ د ګران هېواد افغانستان طبیعي هستي همدغه مست غرونه او مست سیندونه دي، چې له هغې جملې څخه د کونړ سیند د امو سیند څخه وروسته د اوبو له مخې د هېواد دویم لوی سیند دی. دا سیند د یو شمېر وړو سیندونو مجموعه ده. له بلې خوا په تاریخي اسنادو کې هم د کونړ سیند ډېر لوړ مقام لري، دومره لوړ مقام، چې حتی د کونړ سیمه یې تر شعاع لاندې راوستلې، نو بهتره ده چې موجود نور سیندونه د کونړ سیند په وجود کې مطالعه شي.

په تاریخي اسنادو کې دغه سیند دراسا په نامه مسمی شوی دی، چې دغه راسا د کونړ په سیندونو کې د ټولو سیندونو ستر سیند بلل شوی او نور سیندونه د هغه څانګې او معاونین دي. د اریانا په تاریخي اسنادو کې د کونړ سیند د تاریخي پېښو مهمې څرګندونې شوې دي، چې د هندوکش لمنو او بیا راښکته رودخانو غاړو ته د اریانا د قبیلو د مهاجرتونو پېښې او بیا د کونړ دسیند په غاړو او ورشوګانو کې د هغوی د ځینو کورنیو مېشته کېدل د کونړ دسیند نامتوالی ښایي او همدا ثابتوي، چې د کونړ سیند

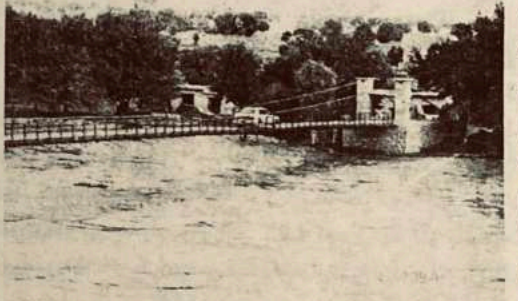

زمونږ د هېواد د لرغوني تاریخ سره نه شلېدونکې رابطه لري او د تل لپاره به دا اهمیت وساتلی شي او زمونږ د ولسونو په ملي، فرهنګي او اقتصادي منابعو کې به د یوې شتمنې پانګې په توګه پاتې شي.

د کونړ سیند د کوچني پامیر څخه راپیل کېږي، یعنې دغه سیند د (۴۰۰۰) مترو جګوالي څخه د شرقي هندوکش له بېخه د بروغیل له کوتله چې د واخان او یارکند (یارقند) وادۍ سره نښلوي، سرچینه اخلي. کله چې د چترال یعنې د پامیر د ختیځې دډې څخه راتېر شي، د ارنوې په برخه کې د افغانستان موهومي کرښې ته راننوځي او د کونړ په وادۍ کې د شمال نه جنوب ته مست او سرشاره روان دی. د وادۍ په اوږدو کې د پامیر د لوړو سطحو څخه نور ډېر معاونین ورسره یوځای کېږي. د کونړ سیند عمده معاونین لنډۍ سیند، چې د باشکل د رود په نامه هم یاد شوی او بیا د پېچ سیند، چې د وایګل رود او د پارون رود څخه تشکیل شوی دي او هم د نورستان رودونه، چې وروسته د کونړ د ولایت په مرکز، چغه سرای په ښار کې د دواړو درو سیندونو مجموعه چې د پېچ درې او اسمار درې سیندونه یعنې لوی سیند و د پېچ سیند سره یوځای کېږي او وروسته په جلال اباد کې د کابل له سیند سره یوځای کېږي.

د کابل د سیند سره د یوځای کېدو نه مخکې ۷۰ میله اوږدوالی لري. د افغانستان په جغرافیه کې د کابل د سیند د معاونینو په نوم یاد شوی، لامل یې دا نه دی چې د کونړ سیند کوچنی دی، بلکې دا چې تراوسه د کونړ سیند برعکس د کابل د سیند د کمو اوبو څخه ډېره استفاده شوې، درې مهم بندونه یعنې ماهیپر، سروبي (نغلو) او درونټې بندونه د کابل د سیند دپاسه جوړ شوي او هم د جلال اباد کانال ددغه سیند دپاسه جوړ دی.

د کابل له سیند سره تریوځای کېدو وروسته د ننګرهار په ولایت کې جریان مومي او د کامې، ګوشتې، لعلپورې او نورو سیمو څخه تېرېږي او بالاخره پښتونستان ته ننوځي، چې هلته هم ددې سیند په غاړو د پښتنو قومونو مېشت دي او بیا د اباسین له سیند سره یوځای کېږي.

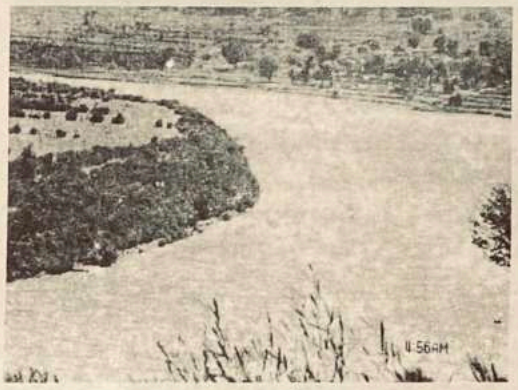

لکه څنګه چې په مترقي هېوادونو کې د

یوه سیند د اوبو؛ برېښنا او ټرانسپورټ څخه ګټه اخیستل کېږي، د کونړ له سیند څخه د دومره ډېرو اوبو په درلودلو سره هېڅ استفاده نه ده شوې، له یو څو ویالو او پرته چې زه یې په لنډ ډول نومونه یادوم، د وټه پور ویاله، د کرهالې ویاله او نواباد ویاله. د پېچ له سیند څخه د نرنګ، څوکۍ، نورګل، پشد، سرکانو او خاص کونړ ویالې او ځینې نورې وړې ویالې د کونړ له سیند څخه. همدارنګه د برېښنا په هکله یې یوائې د

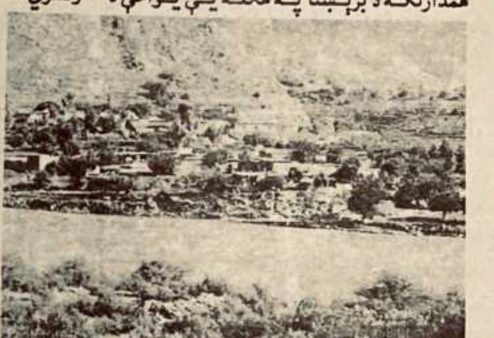

چغه سرای ښار ته یو څه برېښنا ورکړې، چې هغه هم بسنه نه کوي.

د کونړ ولایت د نورستان له ولایت پرته ۸۰۰۰ کیلومتره مساحت لري، چې له دغه جملې څخه یې ۵% هوارې ځمکې دي، نور غرونه، د غرونو لمنې، ناهموارې دښتې، سیند او بېلو احتواء کړي، چې له دغې هموارې ځمکې څخه یې یوائې (۴۰۰۰۰) جریبه ځمکه ابۍ او نور للمي ځمکې دي. که چېرته په عصري سیستم بندونه او ویالې جوړې شي، په ځینو برخو کې چې سیند ډېر پراخه شوی، کنټرول او استنادي دېوالونه جوړ شي، نو تقریباً (۶۰۰۰۰) جریبه نوره ځمکه یوائې په کونړ ولایت کې ابي او د استفادې وړ ګرځېدلی شي او هم دغه موجوده ابادې ځمکې د سیند له همېشني خطر څخه خلاصېدای شي، نو دا چې د کونړ نفوس د ځمکې په اندول ډېر دی، نو که دغه شاړې ځمکې ابادې شي، د کونړ د ولایت د خلکو د ژوند په ښه والي کې به عمده رول ولري، خو دا کار تراوسه په مختلفو حکومتونو کې نه دی ترسره شوی. پر ۱۳۵۶ل کال د داود خان د حکومت پر مهال یو کانال په پلان کې شامل و، چې ددغه کانال سروې په همدغه کال کې بشپړه شوه. دا کانال د سیند چپې خوا ته د لاهور ډاګ له ښکتنۍ خوا نه پیل او تقریباً (۲۰۰۰۰) جریبه ځمکې ته یې اوبه ورکولې، خو کله چې داود خان د منځه لاړ، دا پلان په ځای پاتې شو. د معلوماتو له مخې د حامد کرزي د حکومت په وخت کې د مدیرا مؤسسه، چې د فرانسې په همکارۍ په افغانستان کې په ځانګړې توګه په کونړ، نورستان، جلال اباد، لغمان او بامیانو کې ډېر پرمختیایي کارونه کوي، ددغه کانال د پلان د تطبیق لپاره بودجه ورکړه او غوښتل یې، چې د پخواني پلان او سروې په اساس کار شروع کړي، خو د ځینو نامعلومو لاملونو له امله دغه پلان پر ۲۰۰۳م کال معطل شو او د کونړ ولایت د

هماغه وخت اداري ونه شو کړای، چې دغه موسسې ته اجازه ورکړي، چې دا کار شروع کړي او د افغانستان ګاونډیانو د خپلو شومو اهدافو په درلودلو، چې باید ددې سیند له ټولو اوبو څخه باید هغوی استفاده وکړي، ځکه چې دې سیند هلته هم جریان کړی دی او زمونږ چې خپل سیند دی، مونږ دې ترې هېڅ استفاده ونه کړو، په داسې حال کې چې ددې سیند برېښنا پنجاب هم روښانه کوي. هغه متل دی چې وایي (ږیره زما او واک یې د ملا).

د برېښنا د تولید په اړه باید وویل شي، چې د کونړ سیند او د هغه مرستیالان د

برېښنا د تولید له مخې په هېواد کې لا څه چې په نړۍ کې وتلی مقام لري. دا یو په دې دلیل، چې ډېرې اوبه لري او بل دا چې د چغه سرای نه پورته په دواړو درو کې مخ په ځوړې بهېږي، نو ځری پر ځای په ډېر کم لګښت د برېښنا قوي فابریکې جوړېدلای شي.

اوس د افغانستان حکومت له ازبکستان څخه د خپل عاجل ضرورت وړ برق د (۱۰۰) میلیونو ډالرو په لګښت انتقالي، دغه برق که کابل ته انتقال شي، نو 600km واټن نیسي، چې ددغه برق انتقال او په ځانګړې توګه د پایو ساتنه په دې ناامنه شرایطو کې ډېرې ستونزې لري، خو په هېواد کې دننه د شته امکاناتو او په ځانګړې توګه د کونړ د سیند دپاسه د سورتاق، مناګي، کامې او ګمبیرې پروژې که په عمومي ډول تطبیق شي او ځای پر ځای د برېښنا قوي بندونه جوړ شي، نو د ابتدایي سروې له مخې (۱۳۰۰) مېګاواټه برق ترې لاس ته راځي، چې دا د ټول افغانستان له ضرورت څخه زیاتېږي او کابل ته هم د 300km په واټن انتقالېدای شي او هم که چېرته دغه ذکر شوې پروژې تطبیق شي، نو د کونړ او ننګرهار ولایت به ګل و ګلزار شي، ټولې شاړې ځمکې به خړوبه او هم به د ګمبیرې پراخه دښته په یوه سمسوره، ښکلې او له منظرو ډک ښار بدل شي.

مونږ د افغانستان حکومت ته وړاندیز کوو، دا چې په اوسنیو شرایطو کې د افغانستان تر ټولو مهم ضرورت برېښنا ده، بې برېښنا د کار او صنعت پرمختګ ناشونی دی، دا چې له ګاونډیو ملکونو سره د قرارداد په ذریعه د پیسو په بدل کې برق انتقال شي، ښه به دا وي چې د فغانستان حکومت په خارجي موسسو او شرکتونو

باندې زور واچوي، چې په هېواد کې دننه د شتو سیندونو په ځانګړې توګه د کوکچې او کونړ سیندونه، چې د برېښنا د تولید لپاره مناسب دي، د افغانستان د ضرورت وړ برېښنا جوړه کړي.

ټولو ته معلومه ده، چې د کونړ سیند د کونړ درې په منځ کې جریان لري او د کونړ سیمه یې په دوه برخو وېشلې، چې د سیند چپه خوا او ښي خوا چې ددې خلکو ارتباط او بلې خوا تګ و راتګ کې له ډېرې مودې راهیسې ستونزې وې، حتی چې دا ستونزې په ټوله سیمه (کوزه او بره پښتونخوا) کې محسوسېږي، ځکه د کوزې او برې پښتونخوا خلک له کلونو راهیسې د ډیورنډ نامشروعه کرښه نه پېژني، په اسانۍ تري په هره سیمه کې تېرېږي او راتېرېږي، خو دا چې په سیند پلونه موجود نه وو، نو ددغې غاړې خلک به په ډېرو ستونزو د سیند ښۍ غاړې ته تېرېدل او د مالونو انتقال او تجارتي راکړه ورکړه ستونزمنه وه. اوس چې یو شمېر پلونه د کونړ سیند دپاسه ایښودل شوي او یا په پلان کې پېش بیني شوي دي، چې له هغې جملې څخه د مروري، اسمار، شیګل، سرکانو، پشد، څوکۍ، خاص کونړ او نورګل پلونه، چې دا یو مثبت اقدام دی او دا به د کونړ د ولایت په امنیتي او اقتصادي چارو کې ډېره ښه اغېزه وکړي. موږ د کونړ ولایت محترمې ادارې ته وړاندیز کوو، چې په دغه لاره کې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې وکړي.

د کونړ سیند د کنټرول په هکله، چې په ځینو ساحو کې یې پراخوالی ډېر زیات دی او ډېرې ځمکې یې لاندې کړي او د اوړي په موسم کې چې طغیان وکړي، ډېرې ځمکې او حتی کلي وربسې اخلي او دا تلپاتې مشکل دی، وړاندیز کوو چې په ځینو ځایونو کې چې کلي او ځمکې د سیند د وړلو له خطر سره مخ دي، استنادي دیوالونه دې جوړ کړای شي، ترڅو دغه خطر له منځه لاړ شي او د کونړ غریب پښتانه خلک خو با همته

او باغېرته خلک چې د کونړ سیند په دواړو غاړو کې پراته دي، په هوسایني ژوند وکړي او ددغه سیند د خوږو اوبو، چې کیفیت یې د اروپا له معدني اوبو څخه زیات دی، استفاده وکړي او خوند ترې واخلي.

د ستورو قافلې

د ستورو قافلې

چلوونکی: محمد داود صدیق یوسفزی

د ستوري مجلې د دریمې ګڼې د (ستورو قافلې) یاده شوې لړۍ مو هغه چاته ځانګړې کړې ده، چا چې د ژوند زیاته برخه د دردېدلي هېواد د زخمونو د رغونې په هیله شپه او ورځ د ټپي ټپي زړونو رنځونه انځور کړي دي. دا چې اوس مهال وریاندې د پردېسۍ شپې ورځې تېرېږي، خو بیا هم د ګران هېواد د ناخوالو او کړکېچونو څخه زورېږي او په رنځور ځان روحاً او جسماً د درد احساس کوي.

نوموړی قاضي عصمت الله روحاني یوسفزی د اروابناد قاضي حمدالله زوی او د اروابناد قاضي القضات نقیب الله لمسی دی، چې د مرحوم قاضي القضات میر جمال الله پشدي د تېر پورې تړلی په یوه عالمه او متدینه کورنۍ کې ۷۵ کلونه وړاندې د خاص کونړ ولسوالۍ د تنر په علم پالونکي کلي کې د قاضیانو په کورنۍ کې سترګې غړولې دي.

د خپلو مشرانو په دستور او لارښوونه یې لومړنۍ زده کړې د ننګرهار ولایت د روداتو ولسوالۍ په ښوونځي کې ترسره کړې دي، چې بیا په کابل کې د امام ابوحنیفه په مدرسه کې شامل او د دولسم ټولګي وروسته د کابل پوهنتون د شرعیاتو په پوهنځي کې شامل او د بریالي فراغت وروسته په مختلفو دولتي پوستونو کې یې دندې ترسره کړې دي، چې یو له هغې څخه د هرات ولایت د ګذرې ولسوالۍ د قاضي په توګه او بیا د افغانستان د علومو اکاډمۍ په پښتو ټولنه کې پس له هغې د ښوونې او روزنې په وزارت کې د تالیف او ترجمې ریاست کې بیا د ارګون د مرافعه قاضي په توګه په پوره اخلاص او ایمانداۍ د قضا سپېڅلې چارې پرمخ بیولې، چې په دې دوران کې یې د مسلکي پوهې د لوړتیا په منظور د استرالیا او جاپان هېوادونو ته پخپل رسمي ماموریت کې سفرونه کړي دي، چې د هغې وروسته د معدن او صنایع په وزارت کې یې د ترجمان په توګه دنده ترسره کوله، چې په همدې وخت کې یعنې ۱۳۶۴هـ ش کال د شوروي د

سرو پوځونو د اشغال پر مهال ګاونډي ملک پاکستان ته کډه شو، چې د هجرت په دیار کې یې د اسلامي محاذ د فرهنګي چارو مسولیت ور په غاړه و، چې مستقیماً یې د یوه ادیب او قلموال په څېر خپله ایماني او وجداني دنده او فرایض اداء کړي دي، چې په دې دوران کې یې د جهاد في سبیل الله په نامه یو کتاب چاپ او نشر ته سپارلی.

په همدې توګه یې د روحاني سلګۍ په نوم په درې جلدو کې یو کتاب لیکلی او ګڼ شمېر نور اثار او لیکنې یې په مجلو او ورځپاڼو کې نشر شوي دي. دا چې اوس د کاناډا د ګلف په ښار کې د یوائیټوب شپې سبا کوي، خو د هېواد او هېوادوالو څخه ځان جدا نه بولي، چې په لیکنو کې یې دا بېلګې ښې په ګوته کېږي. تل یې د حق ملګرتیا کړې ده او د ظالم او زورګیر یې د قلم په ژبه په ډاډه زړه غندنه کړې ده لکه چې په لاندې بیتونو کې چې اشاره ورته شوې ده:

که وطن ته مې څوک په بده سترګه ګوري
د ظالم د غاړې دار یمه زنځیر یم

هرڅه ما د یار له سره صدقه کړه
اخلاص مینه راسره ده نور فقیر یم

په بل ځای کې یې د کورنیو جنګونو او ناورین څخه هم سرټکولی دی لکه چې وایي:

په ګلشن باندې د ظلم خزان راغی
د بلبل زړګی زخمي شولو کباب

شپېلۍ وچاوده د مینې نغمه غلې
توپان وشکول تارونه د رباب

د ډېرې مجلس په ویر باندې بدل شو
د غزل قلم شو مات پورې کتاب

شاعر د مینې په بازار کې هم سودا کړې، خو دا چې ترې راضي دی او که نه؟

د سکوت مهر په خوله دی لګېدلی
د مئین وینا په رمز و اشارت شي

د رښتیا مینې نه زړه کله صبرېږي
چې لمبه پکې رڼا د شفقت شي

ښکلي راشه چې په مینه غېږې ورکړو
چې رسوا د روحاني پټ محبت شي

د خپلو خبرو په پای کې ښاغلي عصمت الله روحاني ته د نورو ادبي هڅو په هکله لوی ذات ته لاس په دعا کېږو، چې هڅې او لاس ته راوړنې یې نورې هم ګړندی شي او اوږد او ښه ژوند ورته غواړو.

چې رخصت له دې نړۍ نه غني خان شو
د ادب په باغ و بڼ کې ګډ خزان شو

د ادب جرس شو غلی نغمه چوپه
د ادب ګلونه مړاوي ګلشن وران شو

جذبه د شعر یې خاورو کې خوندي شوه
هدیره ځکه ګلونه ګلستان شو

په مزار یې د اشراق ډیوه بلېږي
چاپېریال یې په انوارو کې روښان شو

سره لمبه د مینې پټه شوه ایرو کې
روحاني غني بندي د ګورستان شو.

اداره

په کونړ کې
د کونړ سیند مشاعره وشوه

د وري په ۹مه (د ۲۰۰۸م کال د مارچ په ۲۸مه نېټه) د کونړ ولایت په مرکز اسداباد کې د (کونړ د سیند) په نوم مشاعره وشوه، چې له دې وروسته به هر کال د کونړ سیند مشاعره جوړېږي.

په دغه مشاعره کې د بلخ، بغلان، کابل، میدان وردګ، غزني، خوست، پکتیا، کندهار، ننګرهار، لغمان او کوزې پښتونخوا په لسګونو شاعرانو برخه اخیستې وه.

د کونړ د سیند مشاعره د کونړ مېشتو فرهنګیانو په نوښت د کونړ والي سید فضل الله واحدي او په المان کې د کونړ د ځوانانو د کولتوري ټولنې په مرسته جوړه شوې وه.

د مشاعر د سټېج چارې ښاغلي محمد ادریس غروال او ښاغلي نعمت الله کریاب پرمخ بیولې. په مشاعره کې د لسګونو شاعرانو ترڅنګ ښاغلي استاد غفور لېوال، ښاغلي استاد محمد اصف صمیم، ښاغلي استاد حبیب الله رفیع، ښاغلي ډاکتر خوشال روهي او نورو مشرانو هم برخه اخیستې وه.

د مشاعرې څخه مخکې شپه یوه ورځ مشاعره ترسره شوه او د (سندریز ماښام) په نامه د موسیقۍ پروګرام د کوزې

پښتونخوا څخه د پېښور سندرغاړیو ښاغلي سردار یوسفزي او ښاغلي خیال ګل په خوږو اوازونو ښکلی شوی و.

د مشاعرې په لومړۍ برخه کې د اطلاعاتو او کولتور د وزیر پیغام د کونړ د اطلاعاتو او کولتور د رئیس ښاغلي عبدالقیوم حکیمزي له خوا ولوستل شو.

دغه راز په هېواد کې دننه او له هېواد څخه بهر د لسګونو فرهنګي او ادبي ټولنو پیغامونه هم ولوستل شول.

د پروګرام دویمه برخه د مشاعرې وه، چې د مشاعرې پیل له مزار شریف څخه د ښاغلي شاعر ذبیح الله احساس په شعر سره وشو او ورپسې په ترتیب سره د ټولو سیمو شاعرانو ته د شعر ویلو بلنه ورکړل شوه.

د مشاعرې په پای کې ددې مشاعرې د منتظمینو له خوا څلورو هغو کسانو ته، چې د فرهنګ او کولتور په برخه کې یې د قدر وړ کارونه ترسره کړي وو، د سرو زرو مډالونه ورکړل شول.

په لندن کې د بي بي سي خبریال ښاغلي داود جنبش ته د شمس الدین مجروح، د کونړ والي ښاغلي سید فضل الله واحدي ته د عبدالخالق اخلاص، ښاغلي ډاکتر ابراهیم شینواري ته د ډاکتر کبیر ستوري او ښاغلي ډاکتر شېر ولي شېر ته د طاهر فرهاد د سرو زرو مډالونه ورکړل شول.

وروسته د کونړ د والي سید فضل الله واحدي له خوا استاد حبیب الله رفیع او استاد محمد اصف صمیم ته اعزازي پګړۍ ورپه سر شوې.

د مشاعرې شعرونه، لیکلي پیغامونه او ویناوې به ډېر ژر په کتابي بڼه چاپ شي.

لر او بر ټولو پښتنو شاعرانو لیکوالانو او ادیبانو د کونړ سیند د مشاعرې په جوړېدو د خوښۍ څرګندونه وکړه، ځکه که یو خوا کولتوري هلې ځلې وده مومي، نو له بلې خوا د شاعرانو ترمنځ پېژندګلوي او راشه درشه هم زیاتېږي.

د ستورو کاروان

د ادب سالار

اصف میاخېل/څوکی

د ادب هر یو سالار رانه ورکېږي
ددې ژبې خدمتګار رانه ورکېږي
زما ستوری په پښتو باندې مئین و
د همدغه بڼ مالیار رانه ورکېږي
د رشاد پسې مې ډېره ژړا وکړه
د ادب سپېڅلې لار رانه ورکېږي
د غزل د تاترو پسې اوتر شوم
د حمزه د پټکي تار رانه ورکېږي
د ادب په مات درشل به پښه کېږدم
د فرهاد غونډې معمار رانه ورکېږي
زه له دغه ستړي ژوند نه په تنګ یم
قلم مات شي ستړی یار رانه ورکېږي
د پښتو سندرې نه راوړي تش راشي
دې خزان کې نغمه زار رانه ورکېږي
که دې بل ستوری له مانه خدایه واخیست
د ټول عمر انتظار رانه ورکېږي
د کاروان او د ساېل دواړو خبر غواړه
ای میاخېله یکه زار رانه ورکېږي

***

غزل

عرفان الله کوټوال

هیلې مې زړه کې ویلې کېږي ستر ګې وانهړوې
زما تصویر پکې ورانېږي ستر ګې وانهړوې

ستا د ښکلا په سمندر کې لاهو شوی یمه
د خیال کښتۍ مې چپه کېږي ستر ګې وانه ړوې

ستا د حیا خو بس هم دومره منتر بس دی کنه
زړه مې سینه کې قتل کېږي ستر ګې وانه ړوې

ما چې دروکتل خو ما به دا ګناه منله
یوه توبه راباندې کېږي ستر ګې وانه ړوې

خیر دی وربېږي دې پر ما خو ته بې غمه اوسه
پر ما دې غشي راورېږي ستر ګې وانه ړوې

ملالې ستر ګې چې لرې په زور یې هم خبر شه
د کوټوال ژوند پرې تمامېږي ستر ګې وانه ړوې

* * *

غزل

محمد داود صدیقي یوسفزی

ما لېوني ته به په څه تمام شي
ستا د ښاېست د هوسونو قیمت

دا مې په مینه کې خوښېږي اشنا
ورکوو یو بل ته د زړونو قیمت

په کال کې هره چارشنبه به ورځو
راوړو په لاس د زیارتونو قیمت

په دم دعا پسې به وخوځېږو
یو څوک به راکړي د سوالونو قیمت

صدیقي تاته خو څه نوي نه دي
تل دی بابللی د سرونو قیمت

***

غزل

عبیدالله سیلاب

یو څوک مې تصور نه ستا خیالونه رنګوي
زموږ د ګودرونو چینارونه رنګوي

چې کله په خوبونو کې هم ستا کلي ته درشم
غمونه دې اشنا راله خوبونه رنګوي
په ټپو، ټپو ستر ګو ما قدم پسې نیولی
غمازه شوه سیلۍ د یار منډونه رنګوي
په خوب کې راته راغله وایي خوله رانه وانخلې
ستا شونډې پاړ نیولې مې خالونه رنګوي

چې لیک دې کله کله زه په لاسو کې راواخلم
سیلاب زما د اوښکو ستا لیکونه رنګوي.

***

غزل

عبدالبصیر بیدار ستوری

زړه ته رانېږدې مې که د خپل حسن جلوه مې که
اور مې که، سکاره مې که او باد مې که اېره مې که
ټول لوګی، لوګی مې که نظر دې په ما مات کړه ته
دود د سپېلني مې که او پو مې که لمبه مې که
وګوره د خپل حسن تصویر زما په ستر ګو کې
مخامخ راکښه ځان دې جوړ کړه آئینه مې که
څومره چې د ناز او ادا زه وړم په خپل سر باندې
ته مې هم د خپلې غېږ رباب خوږه نغمه مې که
هلته مازیګر چې د ګودر غاړې ته راشي نن
بیا مې د منګي سره سندره که ټپه مې که
ما د خپل قاتل نظر په پنجو کې راونغاړه
ومې وژنه، قتل مې که ښه ذره ذره مې که
تنده چې پرې ماته د بیدار د ډېره عمره شي
مست مې که، غزل مې که، شراب مې که، نشه مې که

* * *

غزل

عصمت الله ملنګ

د زلفو څانګې دې ګلان پېژني
د شونډو څوکې دې پېزوان پېژني
د زړه کوڅې ته مې په منډه راشي
زما د زړه دنیا جانان پېژني
اند پښني سُر کړي د غمونو شپېلۍ
ځکه نغمې یې ټول جهان پېژني
د غم رباب د غم نغمه غږېږي
د درخو ستر ګې ادم خان پېژني
چې نوم دې واخلم د غزل په پانه
هر یو غزل مې عاشقان پېژني
عصمت ملنګ چې دې په شونډو شونډې
چې کله کېږدي ستا ایمان پېژني.

***

غزل

شرر ساپی

ښکلي چې هر خوا ته نظر واړوي
سم لکه خمان د کوثر واړوي
ستا د کرس خندا لکه د توري خرپ
ما او زما زړه به په شر واړوي
رابه وړي سپرلی د امېدونو رنګ
ډک به له ګلونو څادر واړوي
داسې معصوم ګوري ته وایې هېڅ نه دي
غلا به د زړه څوک په دلبر واړوي
دا خامې خولګۍ او دا اومه ښکلي
ما به د خپل هوډ نه اخر واړوي
وخت زموږ ملګری دی ساده یاره
جام به دې د کبر په سر واړوي
ماته مې جانان ستر ګو کې ودرېږي
لاس چې کوم مئین په دلبر واړوي
دومره به دې ښکل کړي چې اوتره شي
خدای به دې یو ځل په شرر واړوي.

***

غزل

حمید الله حمید

خوږلي مې په زړه پاخه داغونه دي
لیدلي چې مې ستا د مخ خالونه دي
تا چې په کوم وخت راته کتلي دي
جوړ مې په زړه ځکه پرهرونه دي
یاره دغه زما د زړګي وینې دي
سره چې دې پرې نن دواړه لاسونه دي
ما سره لا نور غمونه څه کوي
ستا د غمه جوړ راته غمونه دي
زړه د حمید ډک له ارمانونو دی
ورک ځکه د ستر ګو یې خوبونه دي.

***

غزل

عباد الله رنجش

کله مې زهر څکلي نه دي نن یې څکمه خدایه
چاته مې ځان ویلي نه دي نن ورځمه خدایه
بیا مې وفات کړه خو جانان مې یو ځل لاس کې راکړه
دا تمنا مې په دې خپل زړه کې لرمه خدایه
زه اوس ملحد که مسلمان یم خدایه نه پوهېږم
په لمانځه تا لره ولاړ څوک یادومه خدایه
د تصور په ټال کې جګ شوم د اسمان تر بریده
د ستورو کټ کې ورته نن شپه ورکومه خدایه
خلک جانان تلي په زړه کې زه زړ ګی نه لرم
زه یې د ستر ګو په پالیو کې تلمه خدایه
چې د رنجش د زړ ګي وینې له مداره وځي
د هر یوه څاڅکي یې د یار نوم جوړومه خدایه

* * *

غزل

ګلرنګ کوچوان

غمونو کې رالوی شوم کړاونو کې رالوی شوم
جانانه ستا د مینې په یادونو کې رالوی شوم
یم ځکه لېونی لوګی مې خېژي له ګو ګله
پردي وطن مېړو او په کمپونو کې رالوی شوم
منزل ته به رسېږي کله ای د بوډۍ ټاله!
دا ستا د رسېدو په ارمانونو کې رالوی شوم
دخاورو سره خاورې شو ښاپسته ښکلي ځوانان زړو
د کونډو، یتیمانو فریادونو کې رالوی شوم
دې خپلو عملونو خو کچکول کړه راتر غاړې
کله یو او کله بل ته په سوالونو کې رالوی شوم
ادب کلتور، فرهنګ مو په ټوپک باندې بدل کړ
تورتم توره تیاره او په جنګونو کې رالوی شوم
د چا سره هېڅ احساس د جوړېدو نه و کوچوانه
د وران وطن په ورانو محفلونو کې رالوی شوم

***

د مهربان پلار سپیڅلي روح ته

هدایت الله حیات

زموږ دردونو ته درمانه پلاره
زموږ خواخوږی مهربانه پلاره
ستا د ژوندون یوه یوه خاطره
خیال ته رادرومي هرې خوا نه پلاره
راته د ستر خالق دا ستره نړۍ
نیمګړې ښکاري بې له تا نه پلاره
زموږ په ذهن کې هم ستا په لاسو
ډیوه د علم شوه روښانه پلاره

***

تا زحمتونه تکلیفونه ګالل
موږ ته دې ټول عمر خوښي راکړې
موږ دې له درده خبر کړي نه یو
راته دې هر وخت خوشحالي راکړې
هر درد او غم دې په خپل سر اخیستی
تا سوکالي تا ارامي راکړې
زموږ د هرې کامیابۍ لپاره
تا اطمینان تا تسلي راکړې

***

اوس چې ستا سیوری رانه لیرې لاړو
موږ خو د ژوند د غرمو تاب نه لرو
د ژوندانه د کتاب پاڼې لولو
خو د خوښۍ پکې کوم باب نه لرو
ستا له دعا نه چې محروم پاتې شو
لارې د هومره لوی ثواب نه لرو
پرته له تا به مو ژوند څنګه تېر شي؟
دغه پوښتنې ته ځواب نه لرو

***

دا چې د ژوند شېبې مو ښې تېرېدې
ستا دوعاګانې ستا برکت و پلاره
نن چې ثمر ته رسېدلي یو موږ
دغه برکت ستا د محنت و پلاره
یواځې موږ نه په زرګونو نورو
اخیستی تا نه تربیت و پلاره
ته یو معلم ته یو لارښود د خلکو
هره وینا دې سعادت و پلاره

***

تا د عرفان بلې ډیوې لپاره
د زړه په مینه پتنګان روزلي
د هر دردمند د پرهر ځړیکو ته دې
له عاطفې ډک طبیبان روزلي
ستا لوړ مقام ته هغوی سر ټیټوي
تا رئیسان تا وزیران روزلي
د ګران وطن د ترقۍ لپاره
تا د همدې خاورې بچیان روزلي

***

ته تر اتیا کالو اوښتی وې خو
غم دې د ځوان په شانته زور راکوي
بغېر له تا د ژوندون هره شېبه
راته سکروټې شیندي اور راکوي
ته چې په کومه ورځ له موږ نه لاړې
قسم په خدای که خوند خپل کور راکوي
موږ دې خدمت کې شپې شوګیرې نه کړې
ضمیر هر وخت راته پېغور راکوي

***

تاته له خدایه جنتونه غواړو
ځان ته توان چې ستا دوستان وپالو
کوښښ کوو چې د امکان تر حده
ستا د ژوندون یو یو ارمان وپالو
د هیلو بڼ کې هر یو ګل ګل به دې
د خپلو اوښکو په باران وپالو
چې ستا اروا ته پرې سکون رسېږي
موږ به هغه کار په ښه شان وپالو

* * *

د زړه اواز

سمیع الله ترون

خدایه ښښنه درنه ډېره غواړم
ته زورور یې زور له تا سره دی
ستا له مخلوقه په زړه داغ لرمه
ددغه داغ ټکور له تا سره دی
د لېونی دونیا دې ونړوه
سیندونه ستا دي اور له تا سره دی
خوښه دې کوم یو چې رالېږې راته
زما تربور او ورور له تا سره دی

***

دا ګنګوسې مو له پخوا اورېدې
چې زموږ واک به بیا جلاد ونیسي
څوک به په خوا د مرده باد کې اوسي
څوک به طرف د زنده باد ونیسي
دا سپین لباس کې د لستوڼو ماران
رانه کابل نیسي بغداد نیسي

***

خوب مې لیدلی دی حېران یم ورته
تیاره راپورته شي او لمر وخوري
یوه بلا په منډه، منډه راشي
رانه سیندونه وخوري غر وخوري
یو څوک په چل د ابادۍ په نامه
زور رانه واخلي رانه زر وخوري
بیا رغونه که همدومره وي نو
دا څو پولچکه دې ستا سر وخوري

***

تا د طبیب نښان په توره والې
په هغه توره مسلمان وژنې
یو افغان غېږه کې نړدې کړې ځانته
په هغه بېرته بل افغان وژنې
خپل انجیل شا پورې تړلی ګرځې
خو لاروی د پاک قران وژنې
زما ازار دې لېونی کړه اشنا
چې په سوکانو باندې ځان وژنې

***

زما ولس نه دې څرمن وېستلې
خپلو بچو ته ترې خېمه جوړوې
له خپلې خونې سترې، سترې راغلې
زما په خونه کې دمه جوړوې
سپینې او تورې ټاپې تا سره دي
څوک خلیلزاد څوک اسامه جوړوې
ته د بدرنګه تاریخ توره څېره
دا څه بدرنګه ډرامه جوړوې

***

زما له سره یې غرور اخیستی
زما یې قام په زولنو تړلی
بس د خان ښه وایي ناري وهمه
لکه غلام په زولنو تړلی
زما ممبر یې په ګولو وېشتلی
زما یې امام په زولنو تړلی
بې ګناه زړه مې دی خپل سری جانان
لکه صدام په زولنو تړلی

***

د نفاق لمبې

سید عبیدالله نادر

راځئ چې رنځ ته مو دوا جوړه کړو
د محبت لویه دنیا جوړه کړو
تر څو به سوځو په لمبو د نفاق
د ورورولۍ یوه غوغا جوړه کړو
د خپل تیاره ضمیر او زړه په کوڅو
د معرفت په نور، رڼا جوړه کړو
چې د کلنو پرهارو کړي علاج
دردمنو زړونو ته کیمیا جوړه کړو
که زړه جونګړه په جفا شوه ورانه
عزم وهمت باندې یې بیا جوړه کړو
سمبال چې نه وي د سینګار په هنر
د وطن ناوې به په چا جوړه کړو.

***

خوشحاله ژوند

نسیم ستوري

خدایه! په دغه لارې بیا هغه کاروان راولې
زما د خوږ زړګي ارمان له ته درمان راولې

چې عبادت د مینې وکړي او اباد کړي وطن
ته خو واکمن زمونږه داسې انسانان راولې

مینه ښکلا شي او د زړونو مو ارمان پوره شي
زمونږ په زړونو کې د مینې یو باران راولې

چې د وحدت لاسونه ورکړي لر و بر پښتانه
په پښتون قام د خوشحالۍ داسې دوران راولې

دا نسیم ستوری به خوشحاله ژوند خوشحاله تېر کړي
چې په ژوندون یې دغې غېږې ته جانان راولې

***

محمداجان یار

ځوانان او مخدره مواد

ځرنګه چې په نړۍ کې ټول اجتماعي او ساینسي پرمختګونه د انساني پوهې او زیار نتیجه ګڼل کېږي او د هر هېواد پرمختګ او ترقي د هماغې ټولنې د وګړیو او ځوانانو د ښې روزنې او تربیې پورې تړلې ده، په هره کورنۍ کې ماشوم د بل ځراغ په څېر دی، چې د کورنۍ نور غړي ترې لکه د پتنګانو غونډې راتاوېږي او نازوي یې.

همداسې ماشوم د سبا پلار، رهبر، پوه او د لوړ شخصیت خاوند ټولنې ته جوړېدای شي.

هوکې! د ماشوم تربیه او روزنه خورا مشکل کار دی، کله چې یو ماشوم د مور له غېږې نه د اجتماع او ښوونځي محیط کې قدم ږدي، روزنه یې لکه د لمدې پښتې په څېر وي. که ښه وروزل شي، د سبا ورځې ستر انسان جوړېږي او که په روزنه کې یې بې غوري وشي، د سبا ورځې لپاره ټولنې ته سخت خطر پېښولی شي.

درې لسیزې مخکې زموږ ځوانان له خپل هېواد څخه اواره شول او د نړۍ ګوټ ګوټ کې یې ژوند اختیار کړ. د پردیو کلتور لاندې راغلل، خپل فرهنګ او کلتور ترې پاتې شو، د خپل هېواد سالمې روزنې څخه بې برخې پاتې شول، د ژوند له سختو مشکلاتو سره لاس او ګرېوان شول. څه خو جنګ وخوړل او څه د بې وسۍ او ناداری په کړاو اخته شول. همدغه شان ډېری ځوانان په نېشه یي توکو روږدي شول، چې دا ټول د بې وطنۍ، بې کارۍ او بې غورۍ نتیجه ده. دا چې په تېرو دېرشو کالو کې د ښې روزنې او تعلیم و تربیې ځای جنګ جګړې ونیو او د ډز نسل رامنځته شو ددغه وخت ځوانان یواځې د

مرگ ژوبله او وروروژنه پېژني، خالي د ټوپک او کارتوسو متخصصين دي. زموږ ملک او زموږ ټولنه به یو ځل بیا نورو دېرشو کلونو کې ځوانان روزي، ترڅو خپلې ټولنې ته مسلکي کسان وړاندې کړي.

افغانستان کې پخوا تروریزم او مخدره مواد هډو چا پېژندل هم نه، د هېواد په ښارونو او کليو کې خلکو په ډېرو حجرو کې چيلم څکاوه او زياتو کسانو به نسوار هم اچول. دا چې پرمختللي نړۍ هېوادونو کې د نورو شيانو په څنگ کې نيشه يي توکيو هم گرندۍ وده وکړه، د بېلو بېلو نيشه يي موادو کارخانې جوړې شوې او ددغو سرمايه دارۍ هېوادونو د خپل بزنس د تقوي په خاطر نيشه يي توکي نورو هېوادونو ته ولېږدول، چې په دغه لړ کې زموږ فقير او غريب ملک يې هم پکې اخته کړو. د هېواد مرکز او ولايتونو ته يې د ځوانانو د بې لارې کولو او په نيشه يي موادو راوړل پسې په پوره اندازه زيات کړل، چې بالاخره زموږ ټول هېواد يې د مخدره موادو په مرکز واړاوه.

د ملگرو ملتونو د مخدره موادو د کنټرول او مخنيوي د ادارې باوري منبع تاييدوي، چې په افغانستان کې د هېروينو د توليد سيمه ييز لابراتوارونه د جنگي سردارانو، قبايلي خانانو او د تنظيمونو د لنډغرو په لاس کې دي. دغو لابراتوارونو ته ځانگړي کيمياوي مواد، چې ترياک يا افين تر يوه کيمياوي عمل وروسته د هېروينو په پوډرو باندې بدلوي، د اروپا او امريکا د سترو مارکېټونو د مافيايي پانگه والو له خوا برابرېږي.

زه دلته يوازې يو مثال راوړم، چې په تېر عيسوي کال کې د افغانستان له ترياکو څخه مافيايي باندونو ۸_۲ مليارده ډالر ترلاسه کړي دي او دغه پانگه ټوله د امريکا په بانکونو کې مېنځل شوې ده.

په دې ترتيب سره يې زموږ د خوار او فقير وطن زامن په بېلابېلو نيشه يي توکيو له استعمال سره عادت کړي دي، چې بالاخره يې زموږ په ملک کې د شرابو او نورو نيشه يي موادو نه پرته د هېروينو فابريکې يې د خپل بزنس لپاره ودرولې او مافيا يې هم په سر کې ولاړه ده او د نړۍ په خوله کې يې افغانستان ورکړی دی. په همدې ترتيب سره افغانستان يې د مخدره توکيو د توليد اصلي منبع وگرځوله او گټه يې د همدغو بهرنيو جېبونو ته لوېږي.

زه دلته يوازې د مخدره موادو استعمال او د هغې ضررونه د خپل هېواد گران نسل ته په تېره بيا تنکيو ځوانانو ته، چې په نيشه يي موادو په استعمال روږدي نه شي، بيان کوم.

۱_ديني زيان
۲_صحي زيان
۳_اجتماعي زيان
۴_اقتصادي زيان
۵_سياسي زيان
۶_امنيتي زيان
۷_رواني او اروايي زيان او نور

پورتني ټول زيانونه د مخدره او نيشه يي توکيو د استعمال په ذريعه انسان ته رسېږي. ددغو شيانو استعمال ځوانانو نه روغتيا، انسانيت، اداب، زکاوت، زړورتيا، پوهه، کار او زحمت، تعليم او تربيه اخلي او ډېرى ځوانان د مرگ او خطر کندو ته غورزوي.

لکه څنگه چې د طب په علم کې ثابت شوي دي، چې د مخدره موادو استعمال په اعصابو کې التهاب پيدا کوي او انسان د سترگو په ړندېدو اخته کېږي، نو زه لازم گڼم چې ځوانانو ته دا پيغام وړاندې کړم، چې تاسې د هېواد ځوانان د سبا ورځې د خپل وطن ملي سرمايه ياست. د وطن ټولې ماتې گوډې ستاسو په لور درگوري، ترڅو په راتلونکي کې د وطن او خپلې ټولنې لپاره په پوره امانت دارۍ سره د خدمت مصدر وگرځئ.

منم چې تېرو جگړو او ناخوالو کې ستاسې تعليم او تربيه او څنگه چې ښايي هغسې روزنه مو نه ده شوې، د علم او معارف نه بېرته پاتې شوي ياست او په تېره بيا ډېرى ځوانانو په دغه ناروا او نادودو کې خپل پلرونه له لاسه ورکړي، ځينو پکې ورځه له لاسه ورکړي او چا نه د خپل بدن هډونه پرې شوي. ستاسو ژړا او فرياد ټولې نړۍ اورېدلی دی او لا تراوسه هم دغه لړۍ روانه ده. سره له دغو ټولو ربړونو او ستونزو، حالاتو تاسې هوښيار کړي ياست، هيله من يم چې ټول ځوانان متې راونغاړي او خپل ځانونه لومړی په علم او معرفت ښکلي کړي او بيا د گران هېواد په خدمت او اباديدو کې پوره ونډه واخلي.

د ځوان نسل د ښې روزنې په هيله!

محمدا جان يار

پښتنه

د ښو له څوکو اوښکې
کله ورغړي گرېوان کې
د وختونو له نادودو
د پرون هرڅه يې هېر دي
ړنگه شوې يې دنيا ده
د اغزن نصيب له لاسه
د کوم ښکلي بڼ غوټۍ ده
ده د پاکې دنيا حوره
د عزت له کاله بېله
د ناخوالو تور کې ورکه
د پېريو ښاپېرۍ ده
د ناموس د کلي خور ده
له همدې کلي نه څومره
د عزت جنازې لاړې
هغه بېرته راستنه شوه
د غېرت له پلوې دېخوا
راته ښکاري بل څوک نه ده
پښتنه ده، پښتنه ده.

اداره

د خاص کونړ په ولسوالۍ کې د ډنمارکي ورځپاڼې د غندنې لاريون وشو

د ۱۳۸۶م کال د حوت د مياشتې پر اتلسمه (۱۸مه) نېټه د کونړونو ولايت د خاص کونړ په ولسوالۍ کې د هغه ډنمارکي ورځپاڼې پر ضد د غندنې لاريون ترسره شو، چې د اسلامي امت د ستر لارښود حضرت محمدصلی الله عليه وسلم کاري کارتون يې کښلی و او هغه پاکه هستي يې د يوه دهشتگرد په ډول معرفي کړې وه.

لاريون د سيمې د سپين ږيرو، علما کرامو او روښان فکرانو له خوا رابلل شوی و. په دغه لاريون کې، چې د پينځلس کيلومتره په واټن ترسره شو، د سيمې نږدې ۲۰۰۰ څخه تر ۳۰۰۰ پورې وگړيو پکې برخه اخيستې وه.

لاريون که څه هم سوله ييز و، خو ډېر قهرجن و، چې د هالېنډي او ډنمارکي چارواکيو پر ضد يې خپل شعارونه ورکول. د لاريون برخه والو دغه عمل د کليسا طلسم وباله او دا يې پر اسلامي رهبر باندې مخامخ د کليسا د تېري احساس کاوه. هغوی په دلاېلو سره خپلو شعارونو ته زور ورکاوه، چې دا د يوې ورځپاڼې تېروتنه يا سپکاوی نه، بلکې په دې کار کې د ټولې کليسا برخه شته، ځکه يې د يوه نړيوال دين چې اسلام دی، سپکاوی کړی دی.

د لاريون گډونوالو د بيان په دغه شان آزادۍ گوتنيونه وکړه او دا يې د مطبوعاتو ازادي نه، بلکې خرافات او کنځلې وبللې.

همدا ډول د لاريون په يوه برخه کې د لنډ توقف پر مهال ځينو علماو وينا وې وکړې، هغوی زياته کړه چې ډيموکراسي د خلکو حکومت دی، نه خلکو ته خرافات، مذهب ته سپکاوی او خلکو ته کنځلې او د مطبوعاتو ازادي هم د نړيوالو اصولو برابر په متقابل درناوي ولاړه ده، نه په چټياتو او ناوړه وينا.

د لاريون گډونوالو په ډېر جوش او خروش سره په پای کې د ډنمارکي او هالېنډي چارواکيو مجسمو ته اور ورکړ او هم يې د ډنمارک او هالېنډ بېرغونه وسوځول.

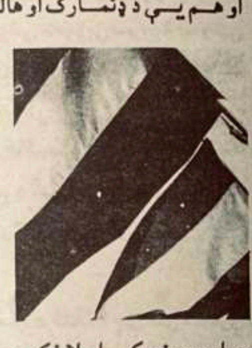

گډونوالو خپله قطعه نامه يا پرېکړه ليک د سيمه ييزو ژورنالېستانو په وړاندې په عام محضر کې ابلاغ کړه، چې د جزياتو مهم مواد او توکي يې په دې ډول رانغاړل شوي وو:

۱_ د افغانستان د اسلامي دولت څخه په کلکه غوښتنه لرو، چې د ډنمارک او هالېنډ له هېوادونو سره خپل ډيپلوماټيک اړيکې پرې کړي.

۲_ د ډنمارک او هالېنډ هېوادونو هغه پوځيان چې په افغانستان کې شتون لري، بايد ژر تر ژره زموږ له هېواد څخه ووځي.

۳_ په ملي او بين مللي کچه د ډنمارکي ورځپاڼې د چلوونکيو محاکمه په جدي ډول غواړو.

۴_ د افغانستان له اسلامي دولت څخه په کلکه تکراراً غوښتنه کوو، چې د ډنمارک او هالېنډ له حکومتونو سره خپل سفارتي، اقتصادي، تجارتي، ډيپلوماټيک او هر ډول اړيکې وشلوي.

د لاريون گډونوالو د خپلو غوښتنو د نه پوره کېدو په صورت کې په ډېرو قهرجنو احساساتو د همدې ډول نورو احتجاجونو خبرداری ورکړ او د خپل پرېکړه ليک مسوده يې سيمه ييزو رسنيو ته وسپارله او د لاريون گډونوال پرته له کومې بدې پېښې خپلو ټاټوبو ته ستانه شول.

***

اداره

د ستوري مجله په خپله دریمه ګڼه کې له یوه ولسي شاعر ښاغلي ثواب خاکسار سره مرکه کړې، چې کټ مټ یې ستاسي مخې ته ږدو.

پوښتنه تر ټولو دمخه که ګرانو لوستونکیو ته ځان په مکمل ډول ورمعرفي کړئ، خوښ به شو

ځواب: زما نوم ثواب او تخلص مې خاکسار دی، د ننګرهار د لرغوني او تاریخي ولایت د اچین ولسوالۍ مربوط د پېښې خوړ د پاخېلو په کلي کې په یوه مسلمانه او دینداره کورنۍ کې پیدا شوی یم.

لومړنۍ زده کړې مې د کلي په ابتدایه ښوونځي کې کړي دي، منځنۍ او ثانوي زده کړې مې د کابل ولایت رحمان بابا لیسه کې سرته رسولي دي او فعلاً د شینوارو د یوې ادبي ټولنې د مشر په توګه دنده پر غاړه لرم.

پوښتنه خاکسار صاحب! تاسې څه رنګه شاعرۍ ته مخه وکړه؟

ځ: محترم کوټوال صاحب! د ډېرو لاملونو له امله کېدای شي چې یو سړی شاعر جوړ شي، چې تر ټولو لومړی مینه ده، ولو که مینه له خپلې محبوبې سره یا له وطن او خاورې سره وي، یعنې د شاعرۍ سرچینه له مینې څخه اخیستل کېږي.

پ محترم خاکسار صاحب! تراوسه به دې څومره شعرونه ویلي وي او زیات شعرونه دې نظم په کوم قالب کې ویلي دي؟

ځواب: محترمه! د کله نه چې مې شاعري شروع کړې ده تراوسه به مې تقریباً د (۲۰۰۰) شعرونه ویلي وي.

پ ښاغلیه تراوسه مو کوم اثر چاپ شوی او که نه، که چاپ شوی وي نومونه یې راته واخلئ خوښ به شو

دا چې زما سره فعلاً ډېر شعرونه په لاس کې شته، خو د اقتصادي ستونزو له امله نشم کولای، چې ټول سره راغونډ کړم او کتابونه ترې چاپ کړم. یواځې یو کتاب مې (د کنډواله کور) په نوم د شعر مجموعه چاپ شوې، چې د چاپ لګښت یې حاجي عبدالظاهر قدیر پر غاړه اخیستی و.

پ په پای کې که د خپل شعر یوه نمونه ګرانو لوستونکیو ته وړاندې کړئ، ډېر به خوښ شو

ځ: ولې نه دا واخلئ:

غزل

لکه د مورګې په سر واوره چې خروار پرته ده
داسې مې ستا مینه په زړه باندې امبار پرته ده

حال د ویلو نه دی ځکه د پښتو وطن دی
بل مې نېږدې خوا کې پلتنه[1] د اغیار پرته ده

د غمازانو مشغولا خو به دستي جوړه شي
که مسافه مې لا کاله ته دربار پرته ده

چې به په څه باندې راضي شي فکر وړی یم زه
د ګل دوه چند راضي بندي لا د ماليار پرته ده

لکه سګرټ خپلو جامو کې سراسر وسومه
د بدن هر یوه پرزه مې په انګار پرته ده

د پرهېز ماتې له حصې نه چې منکره نه شي
ستا په ښکلا کې یو څه برخه د بیمار پرته ده

زکات د حسن په قریبو باندې کېږي اشنا
ستا د کاله ترڅنګ جونګړه د خاکسار پرته ده.

***

[1] پلټنه: پوسته، پوځي اډه

ډاکتر عبدالکبیر ستوری

مطیع الله سراجه وال

فنا شولي د مونږ نه ته رښا د پښتونخوا وې
ستوری د سبا وې
د پښتو ښکلی لیکوال وې کونړونو کې پیدا وې
ستوری د سبا وې

وقف کړی دې و ځان، تل خدمت کې د افغان
یووالی دې مرام و خدمتګار ته د ایشیا وې
ستوری د سبا وې

د قوم چې خدمتګار وې، وطن څخه تل ځار وې
همکار د پښتنو وې، دښمن ته یې بلا وې
ستوری د سبا وې

د پښتنو وې د سر سیوری، رښتیا وې کبیر ستوری
افغان ملت دپاره ته بېشکه ښه خیرخواه وې
ستوری د سبا وې

غمخور وې د ملت، تا ډېر کړی خدمت
حقیقي فخر افغان وې، ښه ملګری د بابا وې
ستوری د سبا وې

الله ته کړو منت، نصیب مو شه جنت
پراخه دې وه ټنډه هر وختې په خندا وې
ستوری د سبا وې

الله دې درکړي مغفرت، شه په اولاد دې رحمت
همدا سراجه وال درته هر وختې په دعا وې
ستوری د سبا وې

***

اداره

د لومړي ځل لپاره د المان د لیور کوزن په ښار کې د کونړ سیند مشاعره د سلګونو اروپا مېشتو افغانانو په ګډون جوړه شوه.

دغه مشاعره په جرمني کې د کونړ د ځوانانو د کولتوري ټولنې په زیار روان کال د مارچ میاشتې پر پنځلسمه نېټه د مازیګر پر پنځو بجو پیل شوه.

په پیل کې د قران کریم مبارک ایتونه تلاوت شول، وروسته د ګران هېواد ملي سرود واورول شو.

تر دې وروسته څو ښکلو ماشومانو له خوا د پښتو ښکلې ترانه (اې زما وطنه د لالونو خزانې زما) په خپلو ښکلو رغونو زمزمه کړه چې د ګډونوالو د هېوادنۍ مینې احساسات یې راوپارول چې د ترانې ډله یې په خپلو تودو چکچکو ونازوله.

وروسته ښاغلي سید رحیم یوسفي د ټولنې په استازیتوب ټولو ګډونوالو ته ښه راغلی ووایه، له دوی یې مننه وکړه چې په دې مشاعره کې د ګډون لپاره له لرې لرې ځایونو راغلي.

تر ده وروسته فریدالله ساپي د ټولنې د کاري سفر او فعالیت راپور او همدارنګه د مشاعرې دجوړېدا د موخې په اړه ګډونوالو ته مالومات ورکړل.

تر دې وروسته ښاغلي انجینر غفار

ستارزوی د کونړ سیند د سیاسي، جغرافیایي او اقتصادي ارزښتونو په اړه هراړخیزې خبرې وکړې، چې د اورېدونکو

لپاره ډیرې په زړه پورې دي.

له افغانستانه راغلي مېلمه استاد اسماعیل یون هم په خپل وار د افغانستان او کونړ ته د خپل سفر په اړه ګډونوالو ته وړغېدی، ده همدارنګه ډېره خوښي وښوده چې په داسې یوه غونډه کې ګډون کوي چې له هېواده لرې افغانان راټول شوي او یو بل ته خپل زړونه تشوي.

د غونډې د دې برخې په ورستیو شېبو کې اغلې زرغونې ژواک د داسې غونډو د جوړېدو او ارزښت په اړه په زړه پورې خبرې وکړې، نومورې ووېل چې داسې غونډې د افغاني فرهنګ د ساتنې، د ځوانانو د روزنې... لپاره ډېرې مهمې دي. اغلې ژواک د دې غونډې په وياړ د خپل پلار او د پښتو د پیاوړي شاعر او لیکوال اروا ښاد محمد دین ژواک یوه ادبي ټوټه واوروله.

د غونډې دریمه برخه مشاعره وه چې لاندې شاعرانو په کې خپل شاعرانو واورول: عاشق الله غریب، وږوکې حماسه رووفي، محمداجان یار، صمیم ساپی، مېرمن ګلرخ اشنا، علي محمد مجبور، مېرمن شاجان هاجره حرکت، نسیم ستوری، خالد ساپی، مېرمن شکیلا شغله، مصطفی اریـن، همت الله، ماشوم مینا قاضي خېل، مبارز څاپی او عزیز سرشار.

همدارنګه دې غونډې ته د افغانستان په ګډون د نړۍ له بېلا بېلو هېوادونو څخه لاندې د پښتو پیاوړو او نوموتو شاعرانو خپل شعرونه رالېږلي وو چې په غونډه کې واورول شول: شرر ساپی، دادمحمد رسا، لایق زاده لایق، شفیع الله بابرزی، بصیر بیدار ستوری، عبدالوهاب

سرتېر، مېرمن نور سراج ساپی، حکمت الله مالیار، ولایت خان ځدراڼ او عبدالوکیل متین.

په غونډه کې د ګډونوالو د لا خوښۍ لپاره تمثیلي ټوټې هم وړاندې شوې چې لاندې ښاغلي په کې لوبېدلي وو: صاحب الله خسرو رووفي، مطیع الله رووفي، فرمان الله هاشمي، ځلمی قاضي خېل، امیر کروړ ستوري، نوید رووفي او عبدالولي برهان.

د غونډې وروستۍ برخه د ټنګ ټکور وه چې ځوان او ښکلي سندرغاړي ښاغلي کبیر خان امیري په خپل ښکلي او زړه راکښونکي ږغ په کې سندرې ووېلې، چې د ګډونوالو له خوا په چکچکو بدرګه کېدې. د موسیقۍ په ښکلو او مستو نغمو کې ځوانانو اتڼونه هم وکړل

په پای کې د کوڼر مېشتو فرهنګیانو، لیکوالو او شاعرانو په استازیتوب ښاغلي ادریس غروال د ټیلفون په مټ ګډونوالو ته مبارکي ووېله، او د اروپا مېشتو فرهنګیانو دغه ګام یې ډېر وستایه نوموړي ووېل چې په کوڼر کې به هم د کوڼر سیند په نوم یوه مشاعره جوړېږي، چې ډېر کسان به په کې ګډون کوي.

ورپسې د لوېې پکتیا د فرهنګي ټولنې د مبارکۍ پیغام له لوېي پکتیا څخه د ښاغلي امین بسمل له خوا د ټیلفون پر کرښه د غونډې ګډونوالو ته وړاندې شو، په دې لړ کې ښاغلي محمد صابر د افغانستان د کولتوري ودې ټولنې ـ جرمني پیغام وړاندې کړ.

د یادونې وړ ده چې افغان فرهنګپال ښاغلي ډاکټر همایون همت د دې غونډې په وياړ د ځوانانو له ټولنې سره د زړو یورو مرستې اعلان وکړ.

د غونډې د وياندويۍ چارې د ښاغلو شېرولي شېر او عزیز سرشار پر غاړه وې. باید ووایو چې د غونډې د ګډونوالو له خوا سندرغاړو او موسیقۍ غږوونکیو ته د ګلونو ګېډۍ ورکړل شوې.

غونډه د شپې پر دوولسو بجو پای ته ورسېده.

***

فیروز اپریدی/قطر

په خلیج کې ادبي هلو ځلو ته یو ځغلنده نظر

په معدنیاتو مالا مال، په حسن او ښکلاګانو موړ، ولې په معاش غریب وطن د پښتونخوا بچی د رزق ګټلو په لټون د دنیا ګټ ګټ ته رسیدلی دی.

مونږ ئن چه په خپل وطن کښې دا هو خو پخې سیمټی کوټنۍ وینو یا لږ ډیر ګزاره حال خلق مو په نظر راځی. د وطن د محنت کښو بچو د مزدورۍ په برکت دی ځوک چه د خپل وطن نه ډیر لرې په پردی هیوادونو کښې محنت مزدوری کوی او خپلو بچو له سیر اوره ګټی.

زما وطن د سرو او سپینو وطن
په مزدورۍ پسې بهر ګرځمه

پښتون قوم زوړ تاریخ لری او تاریخ ګواه دے چه پښتون وګړي د خپلو روایاتو امین او محافظ دے.

دا قوم ډیر په مشکل خپل روایات پریږدی او د پردی کلتور دود دستور خپلوی

په پردی وطن هم پښتون وګړي د خپلو کلتوری روایاتو سره ژوند ژواک کوی او چه څه رنګه ژوند په خپل ټاټوبی تیروی ،په پردی وطن یې هم پیروی کوی

د مثال په توګه، خپله جامه پیزار، څادر ټوپۍ کښ پرې د خپل استعمال د پاره خوښوی

د ګلاس په ځای جام او د پلیټ په ځای په رکیبۍ کښې خوړل خښل کوی

د وطن په شان وریته او لړلې غوښه په مینه خوری

په ډیرو کښې دچیلم، نسوار تماکو سره شغل کوی.

زرق تنخرې مرز هم ساتی او په ډېرو کښې د منګی رباب سره د ښا قربان ټپه هم اوچتوی

په غم ښادۍ کښې د وطن په خیر دود

دستور کوی.

د غم (مړینه) په وخت درې ورځې ناسته کوی په پردی وطن د خپل مړی خپل ټاټوبی ته د رسولو کوشش کوی او د خوشحالۍ په موقع د ډول سرنا سره اتڼ چوی او خپلو وطن والو ته ډوډۍ کوی

د هرے قبیلې او وطن کسب ګر هم د خپلو کارونو نه پس په ډیرو کښې سر کلې او د غم ښادۍ په موقع خدمت کوی

په خپل وطن کښې د بلا ډیرو ستونزو، سختو او شخړو راتیر پښتون وګړي چه پردی وطن ته لاړ شی نو دغه د غمونو فکرونو پولو پټو او تره تربګنۍ د لانجو نه یې غوږونه په قرار شی. د دوران غمونه یې کم شی او په زړه کښې لطیف احساس رابیدار شی جزبی یې تاندې شی او فکر یې غزونې وکړی

په داسې حال کښې ورته د وطن یادونه او ټولې ښکلاګانې او د محبوب او جانان اداګانې مخکښې مخکښې کیږی او د سر او تال شعر و ادب شینې خبری ساز او اواز په ښه لګی.

هغه پښتون چه په وطن شډل بډل سخت او ضدی وی په پردی وطن کښې د مینې محبت سندرې وائی. د قانون احترام کوی او د یو بل عزت او درناوې کوی.

په خلیجی هیوادونو کښ میشته پښتانه د شعر و ادب د پاره ډیر په مینه او تاوده جزبه کار کوی

د خلیجی ریاستونو د مسافرت نه ډیر وړاندې په هند او فارس کښې د پښتو لوئی لوئی شاعران او ادیبان تیر شوی دی

په اروپا او مغربی هیوادونو کښې هم د پښتو ژبې او ودې د پاره انفرادی او اجتماعی کوششونه شوی دی او اوس خو نور هم په منظم ډول روان دی

د ثور انقلاب نه وروستو په اروپا او مغرب کښې میشته افغانان د پښتو ژبې د ودې او ترقۍ د پاره باقاعده تینظیمونه ،ټولنې او جرګې سازې کړې دی.

هم دغسی په خلیجی هیوادونو کښې هم د پښتو ژبی ،شعر و ادب د پاره ټولنې او جرګې جوړی شوې دی

په سعودی عرب او بحرین کښې هم د قطر او اماراتو په شان ادبی ټولنې او جرګې جوړې دی

په عرب اماراتو کښې دوه درې تنظیمونه د تیرو شلو پینځویشتو کالو راسې کار کوی خو په دا ټولو کښې زیاته فعاله د قطر پښتو ادبی ټولنه ده چه په کال ۱۹۸۴ کښې ئې بنیاد ایخے شوې دے

د قطر د قوانینو مطابق: ټولنې سرپرستی د پاکستان سفارتخانه کوی لیکن د ټولنې ټولې فیصلې او کارونه د تنظیم د غړو په مشاورت کیږی

د ټولنې ملګری د تاسیس له ورځې په

ادبی ،سماجی او کلتوری کارونو بوخت دی ،ډیر په مینه او پښتنانه جزبه د شعر و ادب او د خپلو وطنوالو خدمت کوی

د قطر پښتو ادبی ټولنې ته دا اعزاز هم حاصل دے چه د پښتون قام په تاریخ کښې ئې په وړومبی ځل د وطن نه بهر د باقاعده مشاعرو او سمینارو ابتدا وکړه

چه پکښې د خپل وطن لویو لویو ادیبانو شاعرانو برخه اخستې او دا سلسله تر دې دمه جاری ده

په هر کال د پاکستان د ازادۍ د ورځې دستوره کیږی. د پاکستان سفیر ئې صدارت کوی او د پښتونخوا شاعران ادیبان پکښې مشران میلمانه وی.

د میلمانو په اعزاز کښې پوره پوه اونۍ د شعر و ادب او ټنګ ټکور د محفلونو اهتمام او انعقاد کیږی او د ملګرو سره سره راغلی میلمانه او عام پښتانه هم ترې خوندونه اخلی

د پاک پښتو ادبی ټولنې دا شعوری زیار دے چه د وطن نه بهر میشته پښتانه د .د خپل وطن په حالاتو خبر ساتی د وطن او قام ترجمانی د په منظم ډول د بهرنی قومونو په وړاندې وشی

د شعر و ادب په حواله د خلقو ته پیغام وررکړی چه پښتون دهشت ګرد نه دے

یوازې د بارودو او اسلحه خبرې نه کوی بلکه د مینې او محبت په سندرو هم مست دے

د بده مرغه اغیارو ورته توپک په غاړه کښې اچولی دے

د پاک پښتو ادبی ټولنې د اولینۍ ورځې دا کوشش دے چه د وطن نه بهر میشت پښتون د په خپل تاریخ ،کلتور او عصری ،ویو پوهه کړی او سماجی تربیت د ورکړی

د ادبی ټولنې دا زیار چه په وطن پروت ادیب و شاعر د ،خپلو محنت کښو پښتنو ورونه ته راوبلی چه د مسافرو د حالاتو سره سره د بهر دنیا مشاهده هم وکړی او د نورو قومونو د رویو او کلتورونو سره واقف شی

د راغلو ادیبانو شاعرانو د وژن کینوس وسیع شی او د خپلو وطنوالو مسافرو سره وطن ته په راپیښو کشالو باندې خبری وکړی: د ملی وحدت او قامی اتفاق او ورورلۍ د پاره خپلې زدکړی او تجربې شریکې کړی. او د غسې د مینې او اتفاق یوه فضا قائمه شی

د کال ۱۹۸۴ نه واخله تر دې دمه د پاک پښتو ادبی ټولنې دوحه قطر د سیوری لاندې په سوونو شمیر د مشاعرو او مزاکرو دستورې شوی دی

چه پکښې د مسافرو شاعرانو ادیبانو پرته عام پښتون وګړی هم ګډون کړی دے او د ټولنې د ملګرو ئې مرستې او ملاتړ

کړې دے
د اولني ورځي نه واخله تر دې دمه د ټولنې ټولو ملګرو په یو نظم یو فکر او د یو مرام د پاره بې لوثه خدمت کړې دی.
دغه ملګری وزیر بادشاه جانان، امت بنګش، فیروز افریدی، ملتان خان همت، دلاور خان لیونې، نیاز محمد مهمند او بختیار شاکر د ډیری ستاینې حقدار دی
د ټولنې په نورو ملګرو کښې د موسیقۍ د څانګې استاذان هم د قدرور دی چه د تاسیس له ورځې د ټولنې سره راروان دی او خپله وظیفه په ډیر مینه تر سره کوی
په دوئی کښې حاجی نورزادین، اسلم صادق، محمد حلیم، شمشیر خان ارمانی او سرور شاه باچا جی شامل دی.
دا ټول ادیبان شاعران او فنکاران د پښتونخوا د بیلا بیلو سیمو سه تعلق لری او د خوند لهجې او څانګړی ثقافتی رنګونه لری چه د ټولنې وجود ئې لکه د ګلونو د ګلدستې په څیر خائیسته کړې دے.
په سرپرستو ملګرو کښې حاجی ګلزار خان، مکرم خان، نورالله بنګش، او نور ګن شمیر پښتانه ملګری د پښتو او پښتنو د پاره په کارکښې خپله ونډه برخه کوی.
د پاک پښتو ادبی ټولنې ټولو ملګرو خپل کلامونه په کتابی شکل کښې خپاره کړی دی چه تعداد ئې تر دیرشو سیوا دے
په پښتونخوا کښې د نادارو ادیبانو شاعرانو کتابونه هم چهاپوی او ورسره مرسته او مدد کوی
د قطر ادبی ټولنې په زیار دوه میاشتنۍ پښتو مجله هم خپریږی او دغسې د قطر یو بل تنظیم هم یوه پښتو مجله په باقاعدګۍ سره د پښاور نه خپروی.
د پښتونخوا ادیبان شاعران د پاک پښتو ادبی ټولنې کار ته د قدر په سترګه ګوری او وخت په وخت ئې په خپلو کالمونو او تبصرو کښې یادوی
د ادبی دوستانو دا ارمان دے چه د وطن هر وګری د په معاش موړ په صحت روغ، او د علم په کالو خائیسته شی.
چه په وطن کښې امن راشی، د ټوپکو او بارودو نه لاس په سر شی او د مینې او ورورولی یوه ښکلې پښتونخوا اباده شی

> **پاکه ربه جوړ زمونږه کړه وطن**
> **پښتانه په خپل وطن کې کړه واکمن**
>
> **چې د شپې پښتون بلبل پکې چغېږي**
> **راکه ستورو د اسمان لاندې ګلشن**
>
> **(ستوری)**

Opportunism

اروابناد صاحب شاه صابر

موږ ځنګ خلک ځنګ سړي یو
لېوني یو
چې د مینې په نوم تنګ شي
د بناپست په وطن جنګ شي
موږ خبر شو
زر شو ورشو
خپل ځانونه لولپه کړو
خپل کورونه خوار خسته کړو
لارې لړه کړو تالا کړو
غزا وکړو
توره وکړو
چې جنګ تم شي
هرڅه سم شي
نو څه داسې خلک راشي
چې د کومې راپیدا شي؟
خو د جنګ په وخت نه وي
د تاوانه خبر نه وي
خو د هر څه مدعیان شي
مشران شي، منصفان شي
میدان نیم کړي
هرڅه خپلو کې تقسیم کړي
زموږ مړي موږ له راکړي
موږ ته خپل مړي په شا کړي
***

د ستوري استازي

کابل .... استاد عبدالظاهر شکیب
ننګرهار .... شفیع الله تاند
کونړ .... نعمت الله کریاب
اسمار .... طارق سالارزی
لغمان .... امین الدین
باجوړ .... سید اغا میاخېل
پېښور .... ذبیح شفق
جرمني .... نسیم ستوری

پته:

د کونړ ولایت، د خاص کونړ ولسوالي، د تنر کلی (طلایي بانډه)، د ستوري د خپروني اداره

کوټوال: 0772931465
حیات 0774322484
کوچوان 0772935377

***

ستوری مجله د هېچا د لیکنې ننګه نه کوي، هرلیکوال ته بویه، چې د خپلې لیکنې سپیناوی پخپله وکړي
ستوری مجله به هغه لیکنې نه خپروي، چې اسلام، هېواد او ملي یووالي ته په زیان تمامېږي
***

ستوری Stori

خپلواکه، ادبي او کولتوري خپرونه

*****

د امتیاز څښتن:
د خاص کونړ ادبي او کولتوري ټولنه

مسئوول مدیر: عرفان الله کوټوال
مرستیال: هدایت الله حیات

کتنپلاوی: بصیر بیدار ستوری، محمد داود صدیقي، عصمت الله ملنګ، فضل الهادي عاصم، میرسلام مجاور، کلرنک کوچوان

سلاکاره دله: مرستیال څېړونکی وجیه الله شپون، عبدالقیوم زاهد مشوانی، شفیع الله تاند
همکار غړي: رحیم الله خان، داود شاه داود، صادق فقیر، رضوان الله شپون

د " ستوري " استازي:
کابل: عبدالظاهر شکیب
ننګرهار: شفیع الله تاند
کونړ: نعمت الله کریاب
اسمار: طارق سالارزی
لغمان: امین الدین
باجوړ: سیداغا میاخیل
پېښور: ذبیح شفق
جرمني : نسیم ستوری